

Grigorij Mesežnikov

**PROTIKORUPČNÁ AGENDA V ČINNOSTI VYBRANÝCH SLOVENSKÝCH
POLITIKOV (1998 – 2008)**

1. ÚVOD

2. ROVINY PROTIKORUPČNEJ AGENDY

3. POLITICI A BOJ PROTI KORUPCII

3.1. Robert Fico

*Zákon o preukazovaní pôvodu majetku
Privatizácia SPP
„Kupovanie“ poslancov
Provízie, predaj a „tunelovanie“ podnikov
Obohacovanie sa ústavných činiteľov*

3.2. Ivan Mikloš

3.3. Daniel Lipšic

4. ZÁVER

Bratislava 2010

GRIGORIJ MESEŽNIKOV

Protikorupčná agenda v činnosti vybraných slovenských politikov (1998 – 2008)

1. ÚVOD

Téma boja proti korupcii je jednou z politicky najzávažnejších tém v období transformácie spoločnosti. Meniace sa základy spoločenského zriadenia, politická demokratizácia, deetatizácia a liberalizácia ekonomiky na jednej strane vytvárajú podmienky pre konštituovanie liberálno-demokratického režimu, súčasťou ktorého má byť účinný mechanizmus boja s korupciou a uplatňovania princípov transparentnosti, na druhej strane v rámci prechodu k trhovej ekonomike, najmä v dôsledku zmeny vlastníckych vzťahov pri privatizácii obrovskej časti štátneho majetku, vzniká priestor na používanie korupčných metód. Ako v každej fungujúcej demokracii, v období demokratickej tranzície v krajinách strednej a východnej Európy, vrátane Slovenska, sa odohrávali a odohrávajú rozmanité interakcie ekonomických subjektov rôzneho druhu a politických aktérov (strán a jednotlivcov). Tieto interakcie sú primárne motivované záujmami (zhodnými alebo rozpornými) pri presadzovaní konkrétnych stratégií, politik a opatrení, nezanedbateľné sú pritom aj záujmy o získanie rozmanitých výhod (ekonomických, sociálnych, politických), oprávnenosť ktorých je diskutabilná až pochybná.

2. ROVINY PROTIKORUPČNEJ AGENDY

Politici inštrumentalizujú problematiku boja proti korupcii v niekoľkých rovinách.

Prvou je rovina praktických opatrení (politických, legislatívnych, administratívnych) bezprostredne súvisiacich s korupciou ako takou (spravidla zameraných na jej obmedzenie). Ide o protikorupčné programy, koncepcie, zákony, rozhodnutia apod.

Druhou je rovina praktických opatrení vo viacerých oblastiach (sociálnej, ekonomickej, inštitucionálnej), ktoré majú nepriamy vplyv na mieru korupcie a vytvárajú obecnější spoločenský rámec – transformačné stratégie, reformné kroky apod.

Treťou je rovina využívania témy korupcie pri oslovení voličov s cieľom zvýšenia osobnej popularity, posilnenia resp. udržania volebnej podpory vlastnej strany, získania dobrého výsledku vo voľbách a následne aj silného mocenského postavenia. Patrí sem tiež používanie protikorupčnej rétoriky nielen na upevnenie vlastnej popularity, ale aj na diskreditáciu a zníženie popularity politických oponentov (prostredníctvom ich obvinení z korupčného správania).

Úspešnosť spomínanej inštrumentalizácie sa dá skúmať z hľadiska reálneho presadenia protikorupčných opatrení (efektivity fungovania zavádzaných mechanizmov potierania

korupcie), výsledkov uskutočnenia reformných krokov v dôležitých sociálno-ekonomických sektoroch a úrovne dosiahnutej popularity politických aktérov (volebnej podpory politických strán a dôveryhodnosti jednotlivých politikov) a sily ich mocenského postavenia, umožňujúcej uskutočňovať politický program.

K faktorom, ktoré ovplyvňujú úspešnosť činnosti politikov patrí objektívny stav v príslušnej oblasti, vyjadrený v rozmanitých ukazovateľoch, celkové vnímanie obyvateľstvom vývoja spoločnosti (jej základného smerovania), hodnotové orientácie občanov, ich politické a ideologické preferencie, vzťah k rôznym druhom politikov apod. Okrem toho, v oblasti boja proti korupcii osobitný význam majú názory ľudí na korupciu ako spoločenský fenomén, miera odmietania resp. akceptovania korupčného správania a korupčných praktík.

Na Slovensku určitým medzníkom v agende boja proti korupcii bol rok 1998. Znamenal nielen ukončenie vládnutia autoritárskych politických síl, ktoré v predchádzajúcich rokoch vytvorili režim neliberálnej demokracie, v ktorom korupcia de facto bola systémovotvorným prvkom, ale vďaka obnoveniu demokratických mechanizmov sformoval podmienky pre realizáciu reforiem s objektívne protikorupčným obsahom a pre zavádzanie systémových opatrení na potieranie korupcie. Reformný ťah sa posilnil po parlamentných voľbách 2002, keď vznikla programovo homogénnejšia vláda pravicovo-centristických strán, ktorá začala uskutočňovať sektorové reformy liberálneho typu.

V období 1998 – 2002 došlo v rámci stranického systému k významným posunom, ktoré zmenili dovtedy existujúcu konfiguráciu politických síl a umožnili pokračovanie vládnutia proreformných strán v priebehu ďalšieho volebného obdobia. Vznikli nové politické strany, pričom jedna z nich – Smer – sa postupne vyprofilovala najprv na najsilnejšiu opozičnú stranu (v období 2002 – 2006) a po voľbách 2006 sa stala najsilnejšou vládnu stranou a dominantným subjektom v rámci celého stranického systému.

Táto strana tému boja proti korupcii premenila na jednu z najdôležitejších súčastí svojej politickej agendy. Súviselo to najmä s tým, že strana vznikla v roku 1999 ako typický populistický projekt, ktorý mal poskytnúť alternatívu aj voči vtedajšej vláde (prvej koalícnej vláde M. Dzurindu), aj voči porazeným vo voľbách 1998 autoritárskym a nacionalistickým populistom, ktorí sa po voľbách 1998 ocitli v opozícii. Strana sa bránila jasnejšej ideologickej profilácii, snažila sa o oslovenie čoraz širšieho segmentu voličov, prezentovala seba ako novú politickú silu, ktorá chce vnieť do politického života krajiny poriadok, čistotu a slušnosť. Predseda Smeru Robert Fico, bývalý podpredseda SDL, sa postupne stal najdôveryhodnejším politikom v SR. Napriek vysokým volebným preferenciám, meraným v prieskumoch verejnej mienky, sa však strane Smer nepodarilo vo voľbách 2002 dosiahnuť volebný zisk, dostatočný na to, aby vstúpila do vlády.

Vo volebnom období 2002 – 2006 pôsobil Smer v opozícii, pričom v jeho celkovej profilácii došlo k dôležitým zmenám – po prvé, strana sa jasne zadefinovala ako ľavicová

sila, inklinujúca k sociálno-demokratickému programovému základu, po druhé, prestala vystupovať ako alternatíva aj voči vláde stredopravých síl, aj voči zvyšku opozície a začala sa správať ako neľútostný kritik politiky stredopravej vlády, schopný spojiť sa proti nej s akoukoľvek inou opozičnou silou. Téma korupcie pritom aj naďalej bola pri oslovení priaznivcov jedna z najčastejšie používaných.

Vo volebnom období 2002 – 2006 téma boja proti korupcii bola dôležitá nielen ako súčasť inštrumentária, používaného najsilnejšou opozičnou stranou na získavanie voličskej podpory, ale aj ako súčasť argumentačnej výbavy, ktorú používali stúpenci reforiem v prospech vlastnej politiky. Niektorí politici pritom spájali tému boja s korupciou predovšetkým s témou nastolenia práva a poriadku.

3. POLITICI A BOJ PROTI KORUPCII

Pre analýzu výnosov a nákladov protikorupčnej agendy v činnosti politických aktérov sa dajú vymedziť tri kategórie slovenských politikov, ktorí v konkrétnejšej podobe pracovali s témou korupcie resp. uskutočňovali praktické opatrenia v tejto oblasti:

- a) politici, pre ktorých téma boja proti korupcii bola v priebehu dlhšieho obdobia predovšetkým pomôckou na zvýšenie vlastnej popularity a na diskreditáciu politických oponentov. Keďže podobný typ inštrumentalizácie sa opiera najmä o verbálne prejavy (vyhlásenia, prejavy, deklarácie, apely), zákonite sa vyznačuje slabším praktickým výkonom v podobe konkrétnych, praktických opatrení. Dominantná pozornosť, ktorú venujú politici tohto typu jednotlivým kauzám, vedie ich prevažne k čiastkovým ad hoc riešeniam a zanedbávaniu systémovej stránky problému. U týchto politikov sa prejavuje vyššia akceptácia stranického klientelizmu v prípade, ak sú pri moci, pričom táto akceptácia je zdôvodňovaná potrebou riešiť pálčivé sociálne problémy.
- b) politici, pre ktorých téma boja proti korupcii bola súčasťou celkového úsilia o presadenie systémových a sektorových sociálno-ekonomických reforiem. Hoci aj títo politici využívajú problematiku boja proti korupcii na kritiku oponentov a prípadné zvýšenie vlastnej popularity, ťažiskovú pozornosť venujú systémovej stránke korupcie, jej širším súvislostiam. Jednotlivé kauzy zaraďujú do širšieho chápania problému a navrhujú opatrenia, ktoré prekračujú rámce ad hoc riešení. Vo svojich verbálnych prejavoch nepripúšťajú použitie klientelistických metód, a to ani pod zámienkou riešenia sociálnych problémov
- c) politici, pre ktorých téma boja proti korupcii bola súčasťou zápasu proti organizovanému zločinu v duchu agendy „law and order“. Títo politici venujú pomerne veľkú pozornosť jednotlivým kauzám, čo vyplýva z trestno-právnej povahy prípadov, zároveň prichádzajú s návrhmi konkrétnych legislatívnych a administratívnych opatrení v oblasti potierania korupcie. Klientelistickú prax verbálne odmietajú.

Do prvej kategórie je možné zaradiť predsedu strany Smeru a súčasného premiéra Roberta Fica, do druhej kategórie patrí podpredseda vlády pre ekonomiku v rokoch 1998 – 2002 a minister financií v rokoch 2002 – 2006, súčasný podpredseda SDKÚ Ivan

Mikloš, do tretej kategórie je možné zaradiť ministra spravodlivosti Daniela Lipšica, podpredsedu KDH.

3.1. Robert Fico

Robert Fico vstúpil do aktívnej ponovembrovej politiky v roku 1992 ako člen SDL. Nepatril síce k ľuďom, ktorí sa bezprostredne podieľali na transformácii niekdajšej KSS na postkomunistickú ľavicovú stranu sociálno-demokratického typu, v priebehu niekoľkých rokov sa mu však podarilo vypracovať na jedného z popredných predstaviteľov SDL a napokon sa stať jej najpopulárnejším politikom (vo voľbách 1998 získal R. Fico najviac preferenčných hlasov spomedzi kandidátov SDL, takmer 40% všetkých hlasov, odovzdaných za túto stranu). Ešte skôr, v roku 1996 sa pokúsil o získanie najvyššej pozície v strane, získal pred straníckym zjazdom najsilnejšiu podporu od okresných štruktúr, napokon za nie celkom jasných okolností sa rozhodol na samotnom zjazde na funkciu predsedu SDL nekandidovať (sám R. Fico v jednom rozhovore v roku 2000 uviedol, že sa mu vyhrážali zverejnením „kompromitujúcich materiálov“, kto konkrétne sa mu vyhrážal a aký bol obsah kompromitujúcich materiálov, R. Fico neuviedol).¹

V septembri 1999 R. Fico z SDL odišiel (oficiálne to zdôvodnil nesúhlasom s politikou SDL ako vládnej strany), k hlavným dôvodom odchodu z SDL patrili nespokojnosť s tým, ako strana pristupovala k naplňovaniu jeho osobných politických ambícií, k tomu sa pridal aj nesúhlas s niektorými krokmi prvej Dzurindovej vlády a kritika pomerov vo vládnej koalícii. V novembri 1999 R. Fico založil nový politický subjekt - stranu Smer. Tá sa okamžite po svojom vzniku stala relevantným politickým subjektom a R. Fico sa zaradil ku kategórii naj dôveryhodnejších slovenských politikov a postupne sa dostal na čelo rebríčka takýchto politikov. Prvý najvýraznejší vzostup v miere dôveryhodnosti zaznamenal R. Fico začiatkom roku 2000, ihneď po založení novej strany, keď z predchádzajúcich 15% sa jeho dôveryhodnosť vyšplhala na 25%. Neskôr, až do parlamentných volieb 2002, sa Ficova dôveryhodnosť stabilizovala na hranici cca 20%. Po parlamentných voľbách 2002 sa miera dôveryhodnosti R. Fica konsolidovala a začala rásť, dosahujúc úroveň 25-30%. K druhému najvýraznejšiemu vzostupu dôveryhodnosti predsedu Smeru došlo po vyhratých voľbách 2006 a zostavení vlády, ktorej sa stal predsedom I. V prieskumoch verejnej mienky v rokoch 2007 – 2008 dôveryhodnosť R. Fica dosahovala úroveň 35 – 40%.

Kariéra R. Fica ako lídra novozaloženej strany bola poznačená evolúciou ideovo-politického kréda. Táto evolúcia mala účelový charakter. Strana Smer vznikla de facto ako politicko-marketingový projekt, orientovaný na zužitkovanie vysokej osobnej popularity politika, ktorý patril k popredným predstaviteľom jasne ideologicky etablovanej ľavicovej strany. Strana Smer po jej založení neskrývala silné mocenské ambície, získanie podielu na moci prezentovala pomaly ako hlavný - a z pohľadu voličov aj jediný zrozumiteľný - dôvod vlastnej existencie. Pred voľbami 2002 uvádzal R. Fico, že ak jeho strana po voľbách nebude zostavovať vládu alebo sa minimálne nedostane do

---

¹ *Slovensko je skorumpovaný štát, kde sa dá všetko kúpiť. S predsedom Smeru a poslancom NR SR Robertom Ficom – Národná obroda, 26.10.2000*

vlády, tak on sám z politiky odíde. Pri takejto definícii priorít otázky ideologickej a hodnotovej profilácie sa nevyhnutne odsúvali do úzadia. Predseda Smeru a ďalší stranícki lídri prezentovali stranu ako neideologicky (ani pravicový, ani ľavicový) politický subjekt, ako stranu pragmatických riešení, ako „mačku ktorá ma chytať myši“, na farbe ktorej nezáleží. Takéto pozicionovanie pravdepodobne malo slúžiť na oslovenie čo najširšieho spektra voličov bez ohľadu na ich ideologické preferencie a malo vytvárať štít pred možnými obvineniami z príliš silného politického eklektizmu, keďže zakladateľmi a sponzormi strany boli ľudia s veľmi odlišným profilom – od podnikateľov svojho času blízkych Mečiarovej administratíve, typických slovenských novozbohatlíkov cez štátnych byrokratov až k ľavičiarom, vrátane sebadeklarovaných „sociálnych demokratov“, bývalých členov SDE, ale aj prednovembrových členov KSČ. Líder Smeru sa striktno ohradzoval voči pokusom mienkotvorných osôb označovať jeho stranu ako ľavicovú, trval na neideologickom charaktere Smeru.

Voľby 2002 však ukázali, že táto zahmlievacia taktika nebola úspešná natoľko, aby dokázala splniť vytýčený cieľ – získať podiel na moci. Skutočnosť, že po voľbách 2002 nezostala na slovenskej politickej scéne iná relevantná ľavicová strana než ortodoxná marxisticko-leninská KSS, možnosti ktorej osloviť širšie spektrum ľavicovo-orientovaných voličov boli obmedzené, prinútila Smer k naštartovaniu aktivít, zámerom ktorých bolo získanie elektorátneho dedičstva v tom čase fakticky zaniknutej SDE. Išlo o cielené oslovenie ľavicových voličov im zrozumiteľnou (t. j. ľavicovou) rétorikou. Predpokladom výraznejšieho pohybu strany ľavicovým smerom bola o. i. skutočnosť, že R. Fico stále disponoval imidžom ľavicového politika (hoci v rokoch 2000 – 2002 sa ho skôr snažil tlmiť). Ako bývalý popredný predstaviteľ SDE nemal príliš širokú paletu možností ideologickej evolúcie, najpravdepodobnejšia trajektóriou ho viedla na ľavicové krídlo politického spektra. V praktickej rovine to znamenalo vzdanie sa konceptu „neideologickej, pragmatickej“ strany a jasnejšia ideologická profilácia. V podaní Smeru to bola evolúcia cez koncept „tretej cesty“ (akási deklarovaná domáca odroda blairizmu) k sociálnej demokracii.

Otázka nakoľko hlboko sú zakotvené základné hodnoty modernej sociálnej demokracie v ideovom profile Smeru si zasluhuje osobitnú debatu a analýzu. Je však evidentné, že v rámci spomínanej evolúcie v prostredí Smeru sa posilnili prvky etatizmu, egalitarizmu, paternalizmu a nostalgie za komunistickou minulosťou, ktorú líder strany prezentoval ako sociálne spravodlivejšie usporiadanie než ponovembrová spoločnosť. To, pochopiteľne, ovplyvňovalo aj optiku vnímania aktuálneho vývoja spoločnosti a problémov, ktoré tento vývoj sprevádzali, a aj uchopenie jednotlivých tém.

Téma korupcie nepatrila k ťažiskovým témam, s ktorými sa R. Fico prezentoval ako jeden z čelných predstaviteľov SDE. Profiloval sa ako stranícky právny expert, odborník na vybrané otázky ľudských práv (v rokoch 1994-2000 zastupoval SR ako agent pred Európskym súdom pre ľudské práva). Pracoval s témou trestu smrti a ochrany obetí trestných činov. V SDE presadzoval myšlienku samostatnej opozičnej politiky, zmyslom ktorej bolo dodržiavanie viditeľného dištancu od stredo-pravej opozície (KDH, DU, DS, MK) a zaujatie mäkšieho postoja voči vláde HZDS-ZRS-SNS v niektorých otázkach praktickej politiky. Dával najavo svoju národnú orientáciu (najmä deklarovanej

kritickým vzťahom k stranám, združeným v MK), bol oponentom idey vládnej spolupráce slovenských opozičných strán a MK (neskôr SMK). V období 1994 – 1998 na rozdiel od predstaviteľov stredopravých opozičných strán nevyvíjal R. Fico nijaké konkrétne aktivity, smerujúce k odhaľovaniu korupčného a klientelistického pozadia vtedajšej vládnej politiky. Tému korupcie ako nástroj na presadzovanie vlastných politických ambícií „objavil“ R. Fico až po založení strany v období vládnutia protiautoritárskych a pro-reformných síl.

Mimoriadna intenzita protikorupčnej rétoriky, ktorú začal R. Fico používať po založení vlastnej strany, sa stala názorným potvrdením známej tézy o tom, že pre populistické strany zaujatie ostrého anti-establishmentového postoja, obsahujúceho celoplošné obvinenie existujúcich politických elít, najmä vládných, zo skorumpovanosti, je dôležitou súčasťou ich celkovej politickej profilácie. Úspech R. Fica pri oslovení voličov však nesúvisel iba s obratným využitím témy korupcie ako takej a s jej neustálym živením vo verejnom, politickom a mediálnom diskurze. Aj iné politické sily pracovali s touto témou, navzájom sa obviňovali z nekalých praktík, snažili sa demonštrovať svoju oddanosť antikorupčným princípom prostredníctvom návrhov alebo prijatia rôznych opatrení, avšak nedokázali získať – najmä v období 2002–2006 – tak výraznú volebnú podporu, ako sa to podarilo Smeru a jeho predsedovi.

Analýza pôsobenia R. Fica v rokoch 1999 – 2000 ukazuje, že pri oslovení voličov sa mu podarilo skĺbiť tému boja proti korupcii s témami, ktoré významne ovplyvňujú politické preferencie a volebné správanie značnej časti obyvateľstva Slovenska. Išlo o také témy ako sociálna spravodlivosť (rovnosť vs. nerovnosť), dopad liberálnych ekonomických reforiem na rôzne skupiny občanov, efektívnosť pôsobenia demokratických inštitúcií v krajine, celkové vnímanie občanmi smerovania spoločnosti, hodnotenie rôznych historických období, vrátane obdobia komunizmu, dokonca aj národná a etnická identifikácia. R. Ficovi pri oslovení voličov nešlo o využívanie témy korupcie v „čistej“ podobe, o oslovenie výlučne ľudí s jasným negatívnym názorom na korupciu ako spoločenský jav (t.j. občanov, pre ktorých pozícia tej-ktorej strany v otázke korupcie je určujúca pre zaujatie politického stanoviska alebo pre volebné rozhodnutie). Išlo mu o kontextové využitie protikorupčnej témy.

Pri narábaní s témou korupcie postupoval predseda Smeru často situačno-intuitívne, reagoval na rôzne kauzy a škandály, využíval zistenia, zverejnené v médiách, značne pri tom improvizoval, ale pri tejto zdanlivej (a často aj skutočnej) chaotickosti bol zjavný jeho zámer zaradiť korupciu do určitej interpretačnej schémy, ktorá mala svoju vnútornú logiku. Pri takomto prístupe sa korupcia stávala kľúčom na vysvetlenie zložitejších spoločenských procesov a udalostí.

V podaní predsedu Smeru išlo o korupciu, ktorá bola:

- dôsledkom resp. nevyhnutným sprievodným javom liberalizácie ekonomiky, privatizácie, reforiem,
- de facto dôsledkom demokratizácie spoločnosti po roku 1989,

- neodstrániteľným biľagom na tých slovenských politikoch, ktorí zavádzali liberálne reformy,
- nástrojom na udržiavanie sociálnej nespravodlivosti v duchu „pravicových“ reforiem,
- tužidlom spolupráce vládnucich „pravicových“ strán atď.

Analýza toho, ako R. Fico interpretuje korupciu ako spoločenský jav a kde si stanovuje hranice, prekročenie ktorých znamená použitie korupčných praktík, odhaľuje nielen diskrepanciu medzi deklaráciami počas pôsobenia v opozícii a krokmi držiteľa moci, ale aj nekonzistentnosť v samotnom prístupe ku korupcii, v uchopení niektorých kľúčových otázok protikorupčnej agendy. Na jednej strane R. Fico v rokoch 2000 – 2006 tvrdo kritizoval vtedajšie vládne sily za stranícky klientelizmus, na druhej strane takéto praktiky vo vlastnej vládnej koalícii nielen toleroval, ale napokon v auguste 2008 otvorene podporil, dokonca ich aj konceptuálne zdôvodnil. Jeho niekdajší výrok o tom, že fľaša koňaku ako prejav vďačnosti pre lekára (išlo o vynútenú obranu pred obvinením z korupčného správania, ktoré R. Fico sám predtým neobratne pripustil) bol dostatočne symptomatický. V pozadí tohto zľahčujúceho výroku sa skrývala nevyslovená predstava, že ozajstnej, nebezpečnej korupcie sa dopúšťajú nie bežní občania, jednoduchí, pracovití ľudia, konfrontovaní s ťažkými sociálnymi problémami, ale ľudia v osobitnom postavení („tí hore“, politici, úradníci, veľkopodnikatelia apod.).

Postup R. Fica v kauzách so zjavným klientelistickým pozadím (napríklad štátne dotácie pre neziskovú organizáciu Privilégium) naznačoval, že preňho sú akceptovateľné klientelistické praktiky v prípade, ak nedochádza k preukázateľnému osobnému obohacovaniu sa implementátorov štátnej pomoci a ak ide o riešenie závažných spoločenských problémov. Napríklad v kauze Privilégium, kde došlo nielen k otvorenému straníckemu klientelizmu, ale aj k preukázateľnému porušeniu Trestného zákona (subvenčného podvodu), zdôrazňoval R. Fico predovšetkým to, že ministerka práce V. Tomanová dala peniaze na polohovateľné postele pre nevládných, starých a chorých ľudí.

Kombináciou protikorupčnej rétoriky a vybraných tém spoločenského vývoja oslovoval R. Fico v rokoch 2000 – 2006 predovšetkým voličov s istým hodnotovým systémom, vrátane tých, ktorí pociťovali nostalgiu za komunistickým obdobím, kedy – podľa nich – korupcia nebola taká masívna ako za „kapitalizmu“ a ktorí považovali reformy obidvoch Dzurindových vlád za sociálne nespravodlivé a rozširujúce priestor pre skorumpovaných zbohatlíkov. Stredo-pravú vládu považovali títo voliči za vládu, založenú na korupcii. Fico oslovoval tiež voličov, považujúcich demokratickú formu vládnutia za jeden z možných nástrojov na uplatňovanie politickej korupcie, presvedčených o tom, že privatizácia je politicky organizovaná rozkrádačka desaťročiami vytváraného „spoločného“ (štátneho) majetku v prospech domácich boháčov a zahraničných monopolov. Inými slovami, „protikorupčné“ semená sial predseda Smeru do živnej pôdy rovnostárstva, autoritárstva, paternalizmu, nedôvery k demokratickým inštitúciám a procedúram, ekonomickej xenofóbie, protireformných až otvorene protikapitalistických nálad a nostalgie za komunistickou minulosťou.

Protikorupčný apel lídra Smeru pritom postrádal širší konceptuálny („vizionársky“) rozmer. Symptomaticky nevyhnutnosť posilnenia boja proti korupcii nezdôvodňoval R. Fico potrebou lepšieho plnenia kritérií na členstvo v EÚ (iba výnimočne, raz pred voľbami 2002 zaútočil na vládu M. Dzurindu tvrdením, že vysoká miera korupcie môže privodiť zastavenie integračných ambícií SR), nedával do súvislosti boj s korupciou so snahou stabilizovať režim liberálnej demokracie, prehĺbiť demokratický obsah štátnosti alebo vytvoriť systémové základy transparentnosti procesov spoločenského rozhodovania. Takýto „nevizionársky“ prístup bol v celkovom súlade s tým, ako R. Fico chápal politiku – výlučne ako sféru presadzovania záujmov, v rámci ktorej nie je nijaké relevantné miesto pre iné, nemateriálne faktory (hodnoty, étos, vízie pod.). V roku 2003 R. Fico dokonca vyhlásil, že v pozadí podpory, ktorú vláda M. Dzurindu preukázala americkej administratíve v jej vojnovom ťažení proti režimu Saddáma Husajna bola dohoda (Ficovými slovami „biznis“), že USA výmenou za tento ústretový postoj „budú ticho okolo korupcie“ na Slovensku a to aj napriek tomu, že „USA majú informácie o korupčných aktivitách slovenských politikov vo vláde“.² Údajnú zhovievavosť USA voči problému korupcie na Slovensku a príčiny tejto zhovievavosti demonštroval R. Fico na príklade amerického predsedu výboru pre NATO Brucea Jacksona. Ten, podľa R. Fica, pri osobnom stretnutí s ním sa údajne sťažoval na rozšírenú korupciu v SR, avšak neskôr v rozhovore pre slovenské médiá uviedol, že Slovensko „boj s korupciou vyhralo“ „Prečo to povedal? – spýtal sa R. Fico a odpovedal: „Lebo slovenská vláda poslala vojakov do Iraku. To je odmena za to, akú politiku dnes robí vláda M. Dzurindu vo vzťahu k USA“.³ Ako vyhlásil R. Fico, M. Dzurinda získal zhovievavosť zahraničia voči korupcii, spojenej s jeho stranou, výmenou za „bojachtivú servilitu“.⁴

Snahe osloviť ľudí so špecifickými hodnotovými orientáciami prispôboval Robert Fico aj tematické zameranie svojho protikorupčného apelu. Sústreďoval sa na vybrané témy, súvisiace s bojom proti korupcii. Išlo napríklad o:

- zákon o preukazovaní pôvodu majetku,
- privatizáciu SPP,
- kauzu „kupovania“ poslancov na podporu Dzurindovej vlády
- provízie pri privatizácii, predaj a „tunelovanie“ podnikov v prospech vládnych strán,
- obohacovanie sa ústavných činiteľov - popredných členov vtedajších vládnych strán.

S niektorými z uvedených tém pracoval Fico takpovediac „non stop“ a premenil ich na konštantnú súčasť svojej politickej agendy, iné témy využíval príležitostne, vždy vtedy, keď sa naskytovala možnosť reakcie na aktuálne spoločensko-politické dianie. Okrem toho akousi zastrešujúcou témou bola korupcia ako atribút súčasného Slovenska. Od založenia vlastnej strany v roku 1999 až do volieb 2006 R. Fico vo svojich verejných výstupoch (prejavoch, rozhovoroch, príspevkoch) opakovane tvrdil, že Slovenská

---

² Fico: *Keby sme boli Nóri, zakričím únii nie* – Sme, 3.3.2003

³ Fico: *Politiku nikdy neberiem osobne, neurážam sa* – Národná obroda, 28.4.2003

⁴ Smer: *Klientelizmus SDKÚ nezantikne ani v tieni vojny* – SITA, 21.3.2003

republika je skorumpovaným štátom, „kde sa dá všetko kúpiť“⁵, že Slovensko nie je právny štát, že štátny aparát je korumpovaný. Snažil sa vytvárať pocit o takmer totálnej skorumpovanosti štátnych štruktúr a o márnosti protikorupčného boja: „Dúfam, že sa nemusíme presvedčať, že je tu zlodejov ako maku. Žije tu množstvo ľudí, ktorí by museli žiť 15-tisíc rokov, aby zarobili toľko peňazí, koľko majú. Ak štát za 13 rokov nechytí ani jedného veľkého zlodeja, netreba sa tváriť, že je všetko v poriadku. Štát má skorumpovaný aparát. Sú to ľudia, ktorí nie sú chránení a majú slabé platy. Nikdy sa nepustia do súboja s milionármi, ktorí si môžu dovoliť zaplatiť špičkových právnikov a daňových poradcov“.⁶ Pozoruhodným faktom bolo to, že hoci v politických diskusiách sa R. Fico často odvolával na svoju odbornosť právneho experta, v rámci protikorupčnej agendy tento argumentačný faktor príliš nevyužíval, väčšmi spájal problematiku boja proti korupcii so svojim širším politickým (resp. ideovým) profilom, zrejme v snahe nezužovať vlastný priestor pri oslovení priaznivcov, aby nevyznel ako protikorupčný technokrat, ale ako širokými masami podporovaný bojovník proti korupcii.

Zákon o preukazovaní pôvodu majetku

Aktívne pracovať s témou zisťovania pôvodu majetku začal Fico v roku 2001. Nebol prvým politikom, ktorý navrhoval skúmanie pôvodu majetku istej kategórie osôb (s myšlienkou zisťovať pôvod peňazí, použitých v privatizácii, napríklad prišiel v roku 1994 predseda ZRS Ján Ľupták, ktorý dokonca inicioval referendum (neúspešné) na túto tému v decembri 1994). V máji 2001 predseda Smeru ohlásil na tlačovej konferencii, že strana pripraví návrh zákona o preukazovaní pôvodu majetku. Uviedol, že sa nechal inšpirovať britským zákonom, keďže sa práve vrátil z návštevy Veľkej Británie. Ako pozitívum uvádzal R. Fico represívne prvky britského zákona, najmä možnosť odňatia majetku osobe, ktorú síce nie je možné trestne stíhať pre nedostatok dôkazov, ale je vysoko pravdepodobné, že jej majetok pochádza z trestnej činnosti, korupcie a klientelizmu.⁷ Návrh, ktorý predložil do parlamentu predseda Smeru však NR SR v prvom čítaní v októbri 2001 odmietla. O polroka R. Fico podal ďalší návrh toho istého zákona, NR SR ho však znovu neschválila. Strana Smer vzápätí oznámila, že prijatie zákona o pôvode majetku bude pre ňu podmienkou vstupu do vládnej koalície po ďalších parlamentných voľbách. Keďže však Smer po voľbách 2002 nebol prizvaný k rokovaniu o zostavení vlády, nebolo možné si overiť, či táto podmienka by sa naozaj stala súčasťou koalícnej stratégie Smeru.

To, že zákon má pre stranu Smer význam nástroja na presadenie jej predstáv o sociálnej spravodlivosti svedčil jeden z Ficových článkov, v ktorom uvádzal: „Poctivý sa zákona o preukazovaní pôvodu majetku nemusí báť. Možnosť súdneho konania prichádza do úvahy len vtedy, ak medzi deklarovanými príjmami a skutočným majetkom osoby existujú celkom zjavné rozdiely. Na obyčajných smrteľníkov, ktorí si po sobotách postavili vlastnými rukami rodinný dom, sa určite vzťahovať nebude. Vzťahoval by sa však na tých, ktorí tvrdia, že neuveriteľné bohatstvo nadobudli „dlhoročnou poctivou

---

⁵ Slovensko je skorumpovaný štát, kde sa dá všetko kúpiť. S predsedom Smeru a poslancom NR SR Robertom Ficom – Národná obroda, 26.10.2000

⁶ Štát má skorumpovaný aparát. S predsedom Smeru Robertom Ficom – Národná obroda, 11.9.2002

⁷ Smer: Zákon o preukazovaní pôvodu majetku chcú vypracovať do júna – SITA, 11.5.2001

prácou“, alebo majú vzaté bližšie nešpecifikované pôžičky“. ⁸ V októbri 2002 R. Fico znovu avizoval, že Smer podá do parlamentu nový návrh zákona. Hoci do zoznamu priorít druhej Dzurindovej vlády, kodifikovaných v podobe programového vyhlásenia vlády, sa dostalo aj prijatie zákona o preukazovaní pôvodu majetku, R. Fico vyhlásil, že neverí tomu, že vláda bude mať záujem prijať zákon, ktorý by vážne odhaľoval pôvod majetku, najmä taký zákon, ktorý by umožnil siahnuť na „nepreukázateľný“ majetok.⁹ Podľa R. Fica vláda chcela prijať iba takú právnu normu, ktorá by bola kompilátom už existujúcich mechanizmov (ktoré však boli sami osebe, podľa R. Fica, fikciou). R. Fico uviedol, že vláda nemá záujem reálne bojovať s korupciou, keďže „viacerí politici koalície by nedokázali pôvod svojho bohatstva vysvetliť“.¹⁰

V novembri 2002 R. Fico avizoval, že Smer znovu predloží na rokovanie NR SR návrh zákona. Ten bol predložený stranou Smer na schôdzi NR SR v septembri. Pripravený v tom čase vládny návrh nazval R. Fico kópiou vlastných návrhov, ktoré nezískali v parlamente predtým dostatočnú podporu, preto prišiel s novým návrhom, tentokrát už ústavného zákona. Zákon mal stanoviť minimálnu hodnotu „nepreukázateľného“ majetku, ktorý by prepadol v prospech štátu – 6 mil. Sk. Návrh zákona však v parlamente neprešiel a R. Fico vyhlásil, že veľká časť poslancov má ťažkosti s preukazovaním pôvodu majetku, tvrdil, že „vo vzácnej zhode“ sa ocitli poslanci strán vládnej koalície a HZDS, ktorí návrh zákona nepodporili. Vládnu verziu zákona označoval R. Fico za neefektívnu a „kaučukovú“, vyhlásil, že ak bude prijatá vládna verzia, bude na svete zákon, ktorý „umožní všetkým zlodejom a skorumpovaným činiteľom pokojne spať“.

Vo februári 2005 predseda Smeru oznámil, že strana predloží na marcovú schôdzu parlamentu ďalší návrh zákona, následne sa stretol s ministrom spravodlivosti D. Lipšicom, ktorý oznámil, že poslanecký klub KDH podporuje myšlienku prijatia zákona o preukazovaní pôvodu majetku. Návrh zákona bol predložený v marci 2005 a napokon bol schválený aj hlasmi poslancov za vtedajšiu vládnu koalíciu, Ústavný súd SR však jeho účinnosť na základe dvoch poslaneckých podaní pozastavil tesne po tom, čo zákon vstúpil do platnosti a v septembri 2008 ho označil za protiústavný. Ešte pred schválením zákona R. Fico vyhlásil, že jeho prijatie bude podmienkou vstupu Smeru do akejkoľvek vlády (avšak v roku 2006 táto podmienka nebola súčasťou koalíčných rokovaní, pretože zákon v tom čase už bol schválený a nebolo možné overiť, či spomínaná podmienka by naozaj platila).

Pre snahu R. Fica dosiahnuť schválenie zákona o preukazovaní pôvodu majetku boli charakteristické:

- vytrvalosť, s ktorou pokračoval v predkladaní návrhov zákona po tom, čo boli odmietané parlamentom,
- obviňovanie vládnej koalície z toho, že nemá záujem o schválenie príslušnej právnej normy v dôsledku vlastnej skorumpovanosti,
- apriórne spochybňovanie vládnych návrhov zákona ako neefektívnych, sekundárnych a v podstate myslených skôr ako nástroj na zastieranie,

⁸ Robert Fico: *Poslanci sa boja zákona o preukazovaní majetku* – Národná obroda, 19.4.2002

⁹ Smer: *Návrh zákona o preukazovaní majetku predložia znovu do NR SR* – SITA, 25.10.2002

¹⁰ Fico: *Smer opäť predloží návrh zákona o preukazovaní pôvodu majetku* – SITA, 22.11.2002

- vyvolávanie a živenie v ľuďoch pocitu sociálnej nespravodlivosti z celého transformačného procesu po roku 1990, podsúvanie verejnosti predstavy, že proti schváleniu zákona vystupujú najmä tí, ktorí ovplyvňovali liberalizáciu ekonomiky a nahonobili si vďaka tomu obrovské majetky,
- deklarovanie prijatia zákona ako podmienky pre účasť strany Smer vo vláde s inými stranami.

Skutočným politickým úspechom Ficovho úsilia bol fakt, že po rozpačitom rozhodnutí Dzurindovej vlády v máji 2005 ponechať hlasovanie o Ficovom návrhu na samotných koalíčných poslancov (a to aj napriek tomu, že Legislatívna rada vlády schválenie návrhu neodporučila pre jeho zjavné nedostatky, pričom na problematickosť návrhu poukazovali aj niektorí právni experti) za návrh napokon hlasovali aj viacerí poslanci vládnej koalície. Vláda svoj vlastný návrh zákona, schválenie ktorého predpokladalo programové vyhlásenie vlády, nepredložila a poslanci vládnych strán sa dostali pod tlak Ficovej protikorupčnej rétoriky, obviňujúcej vládnu koalíciu z nezájmu o prijatie právnej normy, ktorá má napraviť nespravodlivosť, spôsobenú „netransparentnou“ ekonomickou transformáciou, a potreťou vinníkov.

Privatizácia SPP

Kauza privatizácie SPP sa pre R. Fica stala príležitosťou sklbiť odpor voči deetatizácii ekonomiky s demonštráciou zámerov nekompromisne bojovať s korupčnými metódami. Predseda Smeru tu preukázal pozoruhodnú vytrvalosť a fakticky počas celej svojej kariéry ako stranického lídra túto tému neopustil.

V polovici roku 2000 R. Fico navrhol, aby sa posilnili právomoci parlamentu v oblasti privatizácie prirodzených monopolov, de facto by išlo o ratifikáciu parlamentnom vládnych privatizačných rozhodnutí. Ficov návrh v NR SR nezískal dostatočnú podporu. Hoci návrh formálne nezakazoval privatizáciu, v prípade jeho schválenia by veľmi skomplikoval (a za istých okolností by aj zastavil) celý privatizačný proces. Jedným z vtedajších zámerov Smeru bolo posilniť rozpory medzi vládnyimi stranami, predovšetkým medzi jej stredopravou (SDK, SMK) a ľavicovou časťou (SDL, SOP). Tieto rozpory sa v oveľa ostrejšej forme prejavovali na parlamentnej úrovni, než na úrovni vládneho kabinetu. V tejto otázke sa pritom R. Fico spoliehal na spoluprácu resp. spojenectvo s určitou časťou svojej bývalej materskej strany (SDL).

V auguste 2001 počas vnútrokoaličnej krízy, súvisiacej s reformou verejnej správy, keď SMK vyjadrovala nesúhlas s návrhom na územno-správne členenie a hrozila odchodom z vlády, vyhlásil R. Fico že iba prísľub provízie z pripravovanej privatizácie SPP, ktorá údajne mala dosiahnuť niekoľko miliárd korún, drží pokope koalíčných partnerov, tvrdil, že má o tom dôveryhodné informácie.¹¹ V septembri 2001, už po oficiálnom vyhlásení medzinárodného tendra na predaj 49% akcií SPP, uviedol R. Fico, že je pripravený iniciovať v parlamente vyhlásenie referenda o privatizácii SPP a ďalších tzv. strategických podnikov. Tvrdil, že privatizačná komisia, členom ktorej bol (neskôr z nej dobrovoľne odišiel), vôbec nepracuje a že proces prípravy predaja akcií SPP riadia I.

---

¹¹ Smer: Vládu drží pokope iba prísľub provízie z predaja SPP – SITA, 9.8.2001

Mikloš, B. Schmögnerová a L. Harach. Podčiarkol, že pri takýchto predajoch „sú vždy provízie“.¹² V januári 2002 R. Fico vyhlásil, že Smer právne napadne platnosť zmluvy o predaji 49%-ého balíka akcií SPP v prípade, ak menšinový akcionár získa nadmerné právomoci v podniku. Znovu zopakoval tézu o províziách a vyhlásil, že cena 120 – 130 mld. korún za predaj, o ktorej sa hovorilo ako o odhade, je príliš nízka. Vyhlásil, že sa nesmie predáť pod 200 mld. Sk. „Cena musí byť predsa 200 miliárd korún, inak to nemá význam. Ak to predáme pod dvesto miliárd korún, tak sme blázni“.¹³ Privatizácia SPP, podľa neho, je v príkróm rozpore s národno-hospodárskymi záujmami štátu. Poctivosť privatizačného poradcu Credit Suisse First Boston spochybnil R. Fico tým, že vraj táto spoločnosť má veľa dlhopisov a potrebuje peniaze na ich preplatenie. Naznačil, že záujem na privatizácii SPP môžu mať aj politické strany, aj „konkrétne osoby“ ktoré sa pri celej akcii „nabalia“.¹⁴ V marci 2002 R. Fico požiadal vládu, aby zastavila tender na privatizáciu SPP, vyhlásil, že treba buď vypísať nový tender alebo hľadať iný prístup k privatizácii. Cenu 130 mld. Sk označil za „škandalózne nízku“ a celý predaj nazval „podobnou tragédiou ako predaj Nafty Gbely“.¹⁵

Po fakticky prehratých parlamentných voľbách 2002 R. Fico pokračoval v škandalizácii procesu privatizácie SPP. V roku 2003 žiadal, aby parlament schválil uznesenie, ktorým mal požiadať vládu, aby podala trestné oznámenie resp. civilnú žalobu proti privatizačnému poradcovi. Podal trestné oznámenie na Generálnu prokuratúru pre podozrenie zo spáchania trestného činu zneužitia informácií v obchodnom styku a machinácie vo verejnej súťaži. V roku 2005 vyhlásil, že v SPP sa tuneluje majetok prostredníctvom zmlúv o poskytovaní poradenských služieb minoritnými akcionármi. R. Fico tiež tvrdil, že SPP pripravuje preceňovanie vlastnej hodnoty smerom nahor, čo podľa neho bude znamenať, že vláda pri privatizácii obrala Slovensko o desiatky miliárd korún.

Po parlamentných voľbách 2006 sa privatizácia SPP stala jednou z najfrekvencovanejších tém v interpretačnej vojne o minulosť medzi Smerom a opozíciou (predovšetkým SDKÚ). Ficova vláda iniciovala v parlamente rozpravu o privatizácii SPP, zmyslom ktorej bolo diskreditovať predchádzajúcu vládu za údajnú „ekonomickú vlastizradu“. Vrcholom úsilia o politické využitie kauzy privatizácie SPP bolo schválené koalíčnou väčšinou v parlamente uznesenie, ktoré konštatovalo porušenie zákona pri privatizácii SPP, ktoré však nemalo nijakú meritórnu právnu silu. To, že spochybnovanie privatizácie SPP zo strany Smeru malo výlučne politicko-propagandistický rozmer a malo slúžiť na diskreditáciu opozície a udržanie vlastných volebných preferencií, svedčilo aj to, že vláda nepodnikla nijaké praktické kroky k revízii samotného privatizačného procesu. Načasovanie parlamentnej rozpravy o privatizácii SPP súviselo aj so snahou utlmiť aktivity opozičných strán (najmä SDKÚ), zamerané na diskreditáciu

---

¹² *Smer: Fico je pripravený iniciovať referendum o privatizácii SPP – SITA, 28.9.2001*

¹³ *Sme blázni, ak predáme SPP pod 200 miliárd. S predsedom Smeru a poslancom NR SR Robertom Ficom – Národná obroda, 22.2.2002*

¹⁴ *Sme blázni, ak predáme SPP pod 200 miliárd. S predsedom Smeru a poslancom NR SR Robertom Ficom – Národná obroda, 22.2.2002*

¹⁵ *Fico: Predaj SPP je Dzurindovou Naftou Gbely – SITA, 14.3.2002*

Smeru a R. Fica prostredníctvom kauzy bytu premiérovej matky a kauzy kúpy premiérom vinohradníckeho pozemku v Bratislave.

Využívajúc tému privatizácie SPP v jej rôznych aspektoch, predseda Smeru R. Fico sa usiloval o dosiahnutie viacerých efektov:

- vyvolával pocit, že ide o akciu vrcholne nevýhodnú pre štát a obviňoval Dzurindovu vládu, že skutočným motívom privatizácie sú provízie z predaja v prospech konkrétnych osôb a politických strán,
- živil medzi obyvateľmi protikapitalistické nálady prezentáciou zásadných výhrad voči privatizácii strategických podnikov ako takej,
- posilňoval v ľuďoch pocit, že Slovensko je skorumpovaným štátom a že jedine Smer je schopný nepriaznivý stav napraviť,
- rozdúchaval ekonomickú xenofóbiu tvrdeniami, že Slovensko sa takýmto predajom zbavuje svojich energetických zdrojov,
- snažil sa zasiahnuť do existujúcej delby moci a rozšíriť právomoci parlamentu na úkor vlády.

„Kupovanie“ poslancov

Zámeru politicky diskreditovať, delegitimizovať v očiach verejnosti druhú Dzurindovu vládu a jej politiku poslúžilo R. Ficovi obviňovanie vládnej koalície, najmä SDKÚ, z politickej korupcie v podobe „kupovania“ poslancov NR SR.

S týmto obvinením prišiel R. Fico po tom, čo stredopráva vládna koalícia stratila v parlamente väčšinu po odchode niektorých poslancov za SDKÚ a ANO z poslaneckých klubov týchto strán. Predseda vlády M. Dzurinda začal praktizovať získavanie podpory pre jednotlivé vládne návrhy v parlamente prostredníctvom individuálnych rokovaní s nezávislými poslancami (aj tými, ktorí opustili poslanecké kluby opozičných strán). R. Fico okamžite označil túto metódu za „kupovanie hlasov“ poslancov a za „mrzačenie parlamentnej demokracie“.¹⁶ V máji 2004 uviedol, že politický systém na Slovensku je založený na korupcii nezávislých poslancov.¹⁷ Tým dal najavo, že už samotný fakt rokovaní o podpore od poslancov, ktorí formálne nepatrili do vládneho zoskupenia, považuje za používanie korupčnej metódy. R. Fico vyhlásil, že neverí, že by nezávislí poslanci, bývalí členovia opozičných strán, mohli podporovať vládu M. Dzurindu len z presvedčenia. V júli 2004 vyzval SDKÚ, aby zverejnila cenník za hlasy nezávislých poslancov. „Kupecký spôsob vládnutia“ označil za „morálny suterén“ v slovenskom politickom systéme.¹⁸ V septembri 2005 R. Fico vyhlásil, že cena hlasu jedného nezávislého poslanca je 15 mil. Sk (bez uvedenia zdroja a konkrétnych dôkazov). Dôkazom kupovania poslancov podľa R. Fica mal byť odchod z HZDS poslancov Karola Džupu a J. Kolesára a ich následné hlasovanie spolu s vládnu koalíciou. R. Fico osobne zverejnil informáciu o tom (ako sa neskôr ukázalo neoverenú a faktograficky chybnú), že

¹⁶ Smer: *Kupovanie hlasov mrzačí parlamentnú demokraciu* – SITA, 29.4.2004

¹⁷ Fico: *Politický systém je založený na korupcii nezávislých poslancov* – SITA, 10.5.2004

¹⁸ Smer: *SDKÚ by mala zverejniť aj cenník za hlasy nezávislých poslancov* – SITA, 27.7.2004

cenou za prestup poslanca Jozefa Elsnera z HZDS do vládnej ANO bola objednávka pre Elsnerovu firmu pri rekonštrukcii Letiska v Košiciach. Zverejnenie nahrávky rozhovoru medzi predsedom ANO Pavlom Ruskom a poslankyňou za túto stranu Ivetou Henzélyovou, ktorá naznačovala, že jej boli ponúkané výhody za politickú podporu koalície, využil R. Fico k mimoriadne ostrým útokom proti Dzurindovej vláde a obviňovaniu vládnej koalície z politickej korupcie. V marci 2006 Fico priamo obvinil SDKÚ, že zorganizovala „kupovanie“ poslancov a tvrdil, že ten, ktorý kupuje poslancov v tomto volebnom období, bude tak robiť aj v budúcnosti.

V kauze kupovania poslancov bola Ficovým zámerom tak diskreditácia hlavného politického rivala, ako aj nepriame spochybnenie mocenského usporiadania, hlavným aktérom ktorého bola stredo-pravá vládna koalícia. Jedným zo sprievodných efektov takéhoto prístupu mohlo byť zníženie podpory pre demokratický režim ako taký u istej časti občanov a posilnenie presvedčenia, že demokracia je nevyhnutne spätá s politickou korupciou.

Provízie, predaj a „tunelovanie“ podnikov

Téma provízií a iných výhod z rôznych foriem ekonomickej činnosti, súvisiacich so štátnym majetkom alebo štátnymi objednávkami bola súčasťou demonštratívnych krokov s protikorupčným pátosom, ktoré podnikal Robert Fico.

Samotné provízie dával Fico de facto na jednu rovinu s úplatkami. Niekedy táto téma bola súčasťou širšej témy (privatizácia ako taká, privatizácia SPP), keď jej interpretácia mala podporovať „konceptné“ argumenty (napríklad o tom, že provízie sú hlavným motivujúcim faktorom pri realizácii privatizačných projektov, resp. tmelom, ktorý politicky spája vládnu koalíciu), niekedy išlo o samostatnú tému. Tak v roku 2001 R. Fico obvinil vládne KDH, že sa „zaplietlo“ do nákupu podzvukových lietadiel kvôli snahe získať provízie (R. Fico tu použil slovné spojenie „úplatky a provízie“).¹⁹ V období 2002 – 2006 R. Fico opakovane obviňoval vládnu koalíciu (najmä SDKÚ) zo zneužívania mocenského postavenia prostredníctvom výhodných pre vládne strany (a nevýhodných pre štát) predajov štátneho majetku alebo priamo „tunelovania“ štátnych podnikov cez zákazky v prospech vládnych strán. Ako príklady uvádzal výstavbu cestného tunela Branisko a diaľnice D1, odpredaj majetku štátnej akciovej spoločnosti Letecké opravovne Banská Bystrica, predražené dodávky pri rekonštrukcii železničných tratí apod. V máji 2006 Fico takto vykresľoval mechanizmus „tunelovania“ v prospech politickej strany. „Postup je jednoduchý. Nominanti SDKÚ-DS predajú za podhodnotenú cenu svojmu známemu štátny majetok a kupujúci pod stolom doplatí dohodnutú sumu. Peniaze z takéhoto kšeftu sú špinavé a dajú sa oprat', napríklad vo volebnej megakampani SDKÚ-DS“.²⁰

Obohacovanie sa ústavných činiteľov

---

¹⁹ Smer: Dôvodom nákupu stíhačiek za 70 miliárd sú provízie – SITA, 6.2.2001

²⁰ Smer-SD: Prípád tunelovania LOBB Banská Bystrica, a.s. – SITA, 25.5.2006

Táto téma zaujíjala nezanedbateľné miesto vo Ficovej protikorupčnej rétorike. Jej zámerom bola priama diskreditácia konkrétnych osôb a politických strán, živenie predstavy, že politická trieda na Slovensku je skorumpovaná a že nijaký zásadný rozdiel medzi politikmi, ktorí vládli pred rokom 1998 a po ňom neexistuje. Symptomatické však bolo to, že hoci R. Fico istý čas dával na jednu rovinu Mečiarovu a Dzurindovu administratívu („Ako sa kradlo za Mečiara, tak sa kradne aj za Dzurindu“), oveľa ostrejšie a adresnejšie útočil na predstaviteľov stredopravých strán, najmä na I. Mikloša a M. Dzurindu. Mikloša priamo obvinil z osobného zbohatnutia v dôsledku privatizácie SPP. Poukazoval na rôzne kauzy, v ktorých figurovali ľudia, blízki SDKÚ (aféra okolo podnikateľa Jána Badžgoňa, kauza ľahkých vlakov, predaj akcií VSŽ apod.). Tieto kauzy interpretoval tak, aby recipientov svojho posolstva utvrdzoval v podozrení, že za všetkými týmito kauzami boli aj materiálne záujmy politických (straníckych) činiteľov. V júni 2005 R. Fico vyhlásil: „V klientelizme a korupcii je Slovensko v najhlbšej kríze. Dzurinda je v rukách finančných skupín. Vládna koalícia je svorka, držiaca pohromade pre vidinu ľahkej koristi v podobe štátneho majetku“.²¹

Po voľbách 2006 sa mocenské pozície Smeru oproti predchádzajúcemu obdobiu zásadne zmenili. Strana sa stala najsilnejším vládnym subjektom a jej líder sa stal predsedom vlády. Agendu strany Smer a R. Fica, spojenú s problematikou korupcie, počas pôsobenia tejto strany vo vláde od volieb 2006, sa dá posudzovať v troch rovinách:

- rovina praktických krokov v oblasti boja proti korupcii,
- rovina reakcií na škandály s korupčným alebo klientelistickým pozadím, účastníkmi ktorých sa stávali predstavitelia vládnej koalície, vrátane strany Smer,
- rovina konfrontácie so súčasnou opozíciou.

V inštitucionálnej oblasti boja proti korupcii a klientelizmu nedošlo po voľbách 2006 k takým zásadným zmenám, ktoré by sa dali považovať za praktické naplňovanie zámerov, prezentovaných v predvolebnom období R. Ficom. Charakter uskutočňovaných praktických opatrení v oblasti potierania korupcie a miera rezponzivity na prichádzajúce podnety zvonku súviseli u premiéra a predsedu Smeru s tým, aké očakávania mal od možného dopadu toho-ktorého opatrenia alebo tej-ktorej jeho reakcie na verejnú mienku. Týkalo sa to napríklad rozhodovania o ďalšom osude Špeciálneho súdu a Špeciálnej prokuratúry alebo zverejnenia kompromitujúcich informácií o prípadoch s klientelistickým a korupčným pozadím (tendre na štátne objednávky, nominácie do štatutárnych orgánov podnikov s majetkovou účasťou štátu, prideľovanie štátnych dotácií, konflikt záujmov štátnych úradníkov, využívanie služobných áut rodinnými príslušníkmi vysokých úradníkov, zverejnenie údajov o podozrivej činnosti a väzbách jednotlivých osôb v minulosti). Pochopiteľne, že pri určení postupu v kauzách, v ktorých ako aktéri figurovali zástupcovia dvoch ďalších koalíčných strán, musel R. Fico brať do úvahy aj charakter vzťahov s týmito stranami a možný dopad svojich krokov na celkovú stabilitu vnútri koalície.

Po voľbách 2006 pokračovala ostrá konfrontácia medzi R. Ficom a bývalými vládnymi stranami (najmä SDKÚ) v interpretácii minulosti, objavili sa pokusy preniesť

---

²¹ NR SR: *V korupcii a klientelizme je SR v najhlbšej kríze, tvrdí Fico* – SITA, 28.6.2005

kriminalizáciu politických oponentov z roviny verbálnej do roviny praktickej (privatizácia SPP, výstavba tunela Branisko, výstavba diaľnic, privatizácia elektrární, spoločnosť Veriteľ, nemocnica vo Veľkom Krtíši). Uskutočnenie niektorých zásadných opatrení v ekonomickej oblasti zdôvodňoval R. Fico ich preventívnym účinkom na stav korupcie. Napríklad, plné zastavenie privatizácie by podľa R. Fica malo zlikvidovať korupciu v tejto oblasti, keďže práve privatizácia je, ako tvrdil, zdrojom „nelegálnych peňazí“ pre financovanie politických strán a osobné obohacovanie sa. V októbri 2006 R. Fico naznačil, že vytvorený za predchádzajúcej vlády korupčný systém sa pokúsil vtiahnuť aj jeho osobne do existujúcich nekalých praktík (menoval v tejto súvislosti Transpetrol a privatizáciu bratislavského letiska), sľúbil však, že bude tento systém „osekávať“. Vyhlásil: „Keby som bol býval súhlasil s takým postupom Transpetrolu, aký bol pripravený, do konca života nemusím ani ja ani mojich 15 generácií pracovať“. Takisto sa to údajne malo týkať aj privatizácie bratislavského letiska. R. Fico uviedol, že „okolo týchto projektov sa točia veľké sumy čiernych peňazí“. ²²

Pri niektorých kauzách, súvisiacich s presadzovaním priorít sociálno-ekonomickej politiky vlády, používal R. Fico voči svojim kritikom, oponentom alebo osobám, vyjadrujúcim odlišné názory apriori kompromitujúci argument, že ich postoje sú ovplyvnené podporou zo strany rôznych záujmových skupín, zatiaľ čo on sám nie je subjektom takýchto záujmov („Nie som podplatený ani zdravotnými poisťovňami, ani DSS“). ²³ Pri vytváraní obrazu súboja medzi vládou, budujúcou „sociálny štát“ a podplatenými novinármi a opozičnými politikmi, sa v októbri 2007 premiér nezastavil pred tvrdením, že postoj guvernéra NBS v otázke o podobe dôchodkového systému je motivovaný tým, že prideloval licencie dôchodkovým správcovským spoločnostiam, čo bolo fakticky nepriamym obvinením zo zaujatosti kvôli možným materiálnym výhodám (hoci samotný R. Fico sa voči takejto interpretácii ohradil).

Po voľbách 2006 vznikali situácie, keď R. Fico musel zaujímať stanoviská nielen v kauzách iných politikov, ale aj vo vlastných kauzách, keď bol obviňovaný opozíciou resp. médiami z netransparentného postupu (nadobudnutie bytu pre matku v Bratislave, kúpa vinohradníckej pôdy v bratislavskom Novom Meste). Reakcia predsedu Smeru bola vo vecnej rovine skôr uhýbavá (odmietol napríklad ozrejmiť niektoré skutočnosti, týkajúce sa kúpy bytu a pozemku) a agresívna voči tým opozičným politikom, ktorí sa snažili politicky využiť obidve kauzy s cieľom ho diskreditovať. Tvrdil, že ide o opozičnú odplatu za sociálnu politiku, ktorú uskutočňuje vláda. Aj pri najtriezvejšom vyhodnotení reakcií predsedu Smeru na zverejnené informácie o spomínaných kauzách sa však nedá vyhnúť záveru, že postup, zvolený predsedom Smeru sa rozchádzal s jeho s predvolebnými deklaráciami o nekompromisnom postupe voči každému podozreniu z korupcie a klientelizmu vo vláde. Rozpor s deklaráciami sa dal zaznamenať aj pri niektorých iných kauzách, napríklad vtedy, keď R. Fico bránil nominantov svojej strany pred kritikou opozície (dotácie pre firmy štátneho tajomníka na ministerstve pôdohospodárstva, Privilégium, tendre na Ministerstve obrany, účasť ministra financií na večierku na jachte v Monaku). Politicky motivovaná selektivita ako jeden zo základných prvkov prístupu R. Fica bola neprehliadnuteľná pri riešení vznikajúcich problémov

²² Fico naznačil, že ho chceli podplatiť – Sme, 31.10.2006

²³ Fico napadol guvernéra NBS – Sme, 1.10.2007

s nominantmi iných strán (napríklad pri odvolaní ministra pôdohospodárstva M. Jureňu kvôli machináciám s reštituovanými pozemkami alebo ministra životného prostredia J. Izáka pre pridelovanie dotácií z Envirofonde). Úvahy o potrebe zachovania stability vo vládnej koalícii nepochybne zohrávali rozhodujúcu úlohu pri riešení káuz s klientelistickým pozadím. Keď v novembri 2006 veľký rozruch vyvolala informácia o tom, že HZDS nominovalo do dozornej rady Transpetrolu J. Rezeša, člena manažmentu VSŽ, ktorý v období vlády V. Mečiara takmer doviedol podnik do krachu, požiadal R. Fico V. Mečiara, aby túto nomináciu stiahol. HZDS s tým nesúhlasilo, na čo R. Fico vyhlásil: „Teraz je na stole jednoduchá otázka, či vyvolávať kvôli jednému menu v dozornej rade, v jednom orgáne, nejaké ťažkosti vo vládnej koalícii a či, ak majú niekedy prísť nejaké vážne diskusie, nepoložiť na stôl dôležitejšie témy“.²⁴

V kauze nominácií do dozornej rady Transpetrolu R. Fico preukázal aj schopnosť dať do protikladu boj s nepotizmom a potieranie korupcie. Keď sa zistilo, že do dozornej rady spomínaného podniku bol navrhnutý potenciálny zať ministra hospodárstva, R. Fico vyhlásil: „Mne je lauter jedno, či dcéra pána Jahnátka má za milenca niekoho alebo nemá, pre mňa je dôležité, či sa v týchto podnikoch kradne alebo nekradne“.²⁵

Nesúlاد predvolebných sľubov R. Fica a povolebnej reality v otázke boja proti korupcii sa prejavil aj v rovine vytvárania dodatočných prekážok pre rozširovanie korupcie. Tak, v novembri 2002 R. Fico prišiel s návrhom, aby bol vytvorený osobitný protikorupčný orgán „mimo vládnych štruktúr“, ktorý by bojoval proti korupcii na najvyšších miestach s plnými právomocami. Prezentujúc svoj návrh R. Fico vyjadril pochybnosti, že Dzurindova vláda takýto orgán vytvorí, pretože ako vyhlásil „by to bola jej samovražda a vláda sa predsa sama nezatvorí“.²⁶ Za dva roky vládnutia nového vládneho kabinetu však nijaký osobitný protikorupčný orgán „mimo vládnych štruktúr“ vytvorený nebol.

Ďalším príkladom nesúladu predvolebných deklarácií a povolebnej reality bola kauza finančných darcov HZDS. Zatiaľ čo v roku 2005 R. Fico žiadal vysvetlenie okolností financovania SDKÚ (išlo o nejasný pôvod 22 mil., ktoré strana dlhovala) a tvrdil, že M. Dzurinda nemá morálne právo byť premiérom a predsedom strany, po zverejnení v lete 2008 informácií o finančných darcoch HZDS, vyvolávajúcich podozrenia z nekalých praktík so zjavnými príznakmi politickej korupcie, zaujal premiér R. Fico alibistický postoj a celú vec označil za vnútornú záležitosť koaličného partnera.

V auguste 2008 urobil R. Fico vyhlásenie, ktoré sa dalo považovať za otvorenú systémovú podporu stranického klientelizmu a pokus zmeniť diskurzívnu konotáciu klientelizmu ako spoločenského fenoménu (z negatívnej na pozitívnu) . R. Fico tak urobil v atmosfére častých mediálnych publikácií o prípadoch zjavného klientelizmu v prostredí vládnej koalície pri verejnom obstarávaní a pridelovaní štátnych dotácií. Bezprostredným impulzom pre Ficove vyhlásenie bola kauza niekoľkostomiliónových dotácií od ministerstva práce a sociálnych vecí pre tzv. sociálne podniky v regiónoch. Podľa zverejnených informácií boli tieto podniky (neziskové organizácie) účelovo vytvorené

---

²⁴ Fico: Rezešova nominácia je gól do vlastnej bránky – TASR, 26.11.2006

²⁵ Fico: Vláda chce vypovedať nevýhodné zmluvy – SITA, 29.11.2006

²⁶ Fico: Smer opäť predloží návrh zákona o preukazovaní pôvodu majetku – SITA, 22.11.2002

predstaviteľmi strany Smer a boli s touto stranou personálne prepojené prostredníctvom štatutárnych orgánov. Aby vopred neutralizoval kritiku postupu vládnych orgánov pri realizácii podobných aktivít, vyhlásil R. Fico, že preferovanie projektov, podaných osobami blízkymi stranám vládnej koalície (starostami obcí, zástupcami iných inštitúcií) v prípade ak sú viaceré podané projekty svojou kvalitou rovnocenné, je absolútne v poriadku a že takto bude vláda postupovať aj ďalej. Do svojho zdôvodnenia zakomponoval aj motív akejsi sociálnej spravodlivosti, legitimizovanej aktuálnou volebnou podporou vládnych strán. Tvrdil, že ak projekty zástupcov vládnych strán, disponujúcich „dvojtretinovou“ podporou verejnosti, nezískajú štátne dotácie, pôjde o diskrimináciu veľkej časti obyvateľstva, de facto všetkých priaznivcov vládnej koalície. Uviedol tiež, že „takto to funguje všade“, keďže v politike existujú „iba záujmy“, a že keby sa od tohto modelu ustúpilo (napríklad v danom prípade žrebovaním rovnocenných projektov), politický systém by sa rozpadol. Vyhlásil: „Politický systém, a znovu to hovorím verejnosti veľmi otvorene, funguje na prepojení politických strán, nominantov, funguje na prepojení so starostami, primátormi, štruktúrami v rámci regionálnych parlamentov, VÚC-iek, veď takto to je. Jednoducho nemá ani zmysel o tom nejako špekulovať.... Inak nemôže fungovať politický systém, len musí byť splnený zákon a musia byť v každom prípade dodržané podmienky. To je všetko...“.²⁷ Neprípustná je podľa R. Fica iba taká prax, keď dotácie získavajú príbuzní, keď sa porušuje zákon alebo keď sa predražia tendre. „Nebudeme diskriminovať našich ľudí za to, že sa hlásia k vládnej koalícii“.²⁸ Pri obhajobe postupov svojej vlády siahol R. Fico po príkladoch zo zahraničia, ktoré mali nielen potvrdiť, že stranický klientelizmus je celosvetovo rozšíreným javom, ale aj ukázať, že v skutočnosti situácia vo svete je omnoho horšia než na Slovensku. Na tlačovej konferencii, na ktorej R. Fico oznámil, že uprednostnenie jednotlivých projektov pri verejnom obstarávaní na základe straníckej blízkosti nebude považovať za „neprípustný klientelizmus“, sa obrátil na prítomných novinárov: „Napíšte na prvú stranu, či nie je klientelizmus, ak americký viceprezident Cheney bol v riadiacich orgánoch obrovskej spoločnosti a táto spoločnosť dne s zarába v Iraku obrovské miliardy na krvi a na vojne. Robí toto vláda Slovenskej republiky?“²⁹

Výroky R. Fica, zdôvodňujúce klientelistické praktiky vlády, boli síce vyslovené pod tlakom okolností (odhalenia médií, kritika zo strany opozície), avšak môžu mať ďalekosiahly efekt pre stav a ďalší vývoj v oblasti protikorupčných aktivít. Predovšetkým môžu znížiť prah citlivosti verejnosti k prejavom klientelizmu, posilniť cynizmus občanov a demotivovať aktívnejšiu časť spoločnosti v jej úsiliach o spravovanie vecí verejných a kontrolu moci. Môžu tiež viesť k neobmedzenej expanzii klientelizmu, ktorý už svojou podstatou znehodnocujú existujúce demokratické mechanizmy.

Ospravedlnenie klientelizmu však na druhej strane poskytne kritikom R. Fica (opozícia, médiá) možnosť spochybniť opodstatnenosť jeho útokov na predchádzajúcu vládu, keďže praktiky, ktoré ako opozičný politik kritizoval, ako predseda vlády otvorene obhajuje. Napokon Ficove otvorené ospravedlnenie klientelistických praktík spochybnilo dokonca aj tie jeho rozhodnutia, ktoré prezentoval ako príklad zásadného postoja v potieraní

²⁷ *Vystúpenie R. Fica v relácii televízie TA3 V politike*, 23.8.2008 (prepis)

²⁸ *TA3: Stranícky klientelizmus je podľa Fica normálny* – SITA, 24.8.2008

²⁹ *Fico: vláda nedovolí diskrimináciu ľudí len preto, že ju podporujú* – SITA, 22.8.2008

klientelizmu (napríklad odvolanie ministra životného prostredia J. Izáka pre netransparentné pridelovanie dotácií).

Pre R. Fica náklady protikorupčnej agendy spočívali predovšetkým v intenzívnom osobnom nasadení v rámci dlhotrvajúcej opozičnej (protivládnej) kampane súbežne s rozpracovaním témy boja proti korupcii v rokoch 2000 – 2006. Ako opozičný politik nemal v tomto období možnosť priamo realizovať vlastné návrhy v tejto oblasti, najpraktickejším krokom, ktorý v tomto čase uskutočnil, bolo schválenie návrhu zákona o preukazovaní pôvodu peňazí. Po voľbách 2006 a vytvorení vlády za takéto náklady zo strany R. Fica by sa dalo považovať pokračovanie v diskreditácii politických rivalov prostredníctvom obvinení z korupcie v minulom volebnom období a kroky, zamerané na neutralizáciu diskreditačných útokov voči sebe zo strany opozície a médií. Nijakú osobitnú praktickú protikorupčnú agendu R. Fico ako premiér doteraz nemá. Za najzreteľnejší výnos – z pohľadu samotného R. Fica – by sa dala považovať predovšetkým dlhodobá vysoká volebná podpora a odvodená od tejto podpory silná mocenská pozícia, tento výnos však bol výsledkom pôsobenia podstatne širšieho spektra faktorov. Nepochybne protikorupčná a protiestablishmentová rétorika bola jeho dôležitou súčasťou v predvolebnom období, v povolebnom období sa na vysokej volebnej podpore Smeru a osobnej dôveryhodnosti R. Fica väčšmi prejavuje vplyv celkového sociálno-ekonomického vývoja krajiny, najmä pozitívnych trendov, založených v predchádzajúcom období. Z hľadiska praktickej realizácie protikorupčnej agendy o nejakých zreteľných výnosoch v danom prípade sa hovoriť nedá, keďže stav korupcie sa podľa expertných hodnotení nezmenil k lepšiemu a klientelizmus naďalej tvorí základný modus operandi dominantných politických síl. Vzniká v tejto súvislosti otázka, prečo zverejňované prípady korupčného a klientelistického správania zástupcov terajšej vládnej koalície nespôsobujú zatiaľ pokles volebnej podpory vládnych strán resp. dôveryhodnosti vládnych politikov, vrátane R. Fica. Najvšeobecnejšou odpoveďou na túto otázku môže byť úvaha, že deklarovaný negatívny postoj určitej časti elektorátu voči korupcii nezohráva primárnu úlohu pri definovaní politického postoja v situácii, keď títo ľudia pociťujú zlepšenie vlastnej hmotnej situácie resp. pociťujú psychologickú spokojnosť s tým, že zástupcovia ich názorového prúdu sa dostali k moci. Ukazuje sa, že napriek deklaráciám o neakceptovateľnosti korupcie ako spoločenského javu istá časť obyvateľstva je pripravená pardonovať korupčné správanie v prípade, ak ide o nositeľov blízkeho jej hodnotového systému, navyše považovaných za pôvodcov pozitívneho sociálneho vývoja. Podobný fenomén sa prejavuje – i keď v podstatne menšej miere – aj v prípade podpory pre politikov inej (proreformnej, liberálno-demokratickej) orientácie, keď elementy korupčného a klientelistického správania sa pardonujú ako istá odmena za to, že presadzujú demokratické trhové reformy.

3.2. Ivan Mikloš

Podpredseda SDKÚ Ivan Mikloš, v rokoch 1998-2002 podpredseda vlády pre ekonomiku a v rokoch 2002 – 2006 minister financií, je typologicky odlišný politik než R. Fico. Do pozície jedného z popredných ústavných činiteľov sa dostal predovšetkým ako odborník na príslušnú problematiku, po voľbách 1998 bol nominovaný do vlády ako expert,

zastupujúci jednu z materských strán SDK (DS). Na volebnom úspechu SDK pritom participoval nie ako jeden z politických lídrov (vo voľbách 1998 nekandidoval), ale ako autor ekonomickej časti volebného programu SDK. V období 1994 – 1998 sa zapísal do povedomia verejnosti ako autor početných štúdií o ekonomickom vývoji SR, najmä analytických prác o rôznych aspektoch prebiehajúcej ekonomickej transformácie.

Ivan Mikloš začal svoju spoločenskú a politickú kariéru v počiatočnom období transformácie, keď ako nominant ODU-VPN pôsobil v rokoch 1991 – 1992 v pozícii ministra privatizácie. Po rozdelení Československa sa angažoval v stredopravých politických subjektoch. V rokoch 1992 – 1993 bol podpredsedom ODÚ, v rokoch 1993 - 2000 bol členom DS, pričom sa v roku 1994, tesne pred parlamentnými voľbami, stal jej predsedom. Po prehratých voľbách z tejto funkcie odstúpil. Bol spoluzakladateľom a do roku 1998 aj výkonným riaditeľom nezávislého ekonomického think-tanku MESA10. V rámci analytickej činnosti sa venoval predovšetkým makroekonomickým aspektom procesu transformácie, patril k ekonómom, ktorí sa zaoberali širším spoločenským pozadím ekonomických reforiem. Téma korupcie a jej rozmanitých rovín bola pomerne významnou súčasťou jeho argumentačnej výbavy aj ako experta, aj ako politika

Pred rokom 1998 publikoval I. Mikloš štúdie o korupčnom pozadí privatizácie počas druhej Mečiarovej vlády. Ako podpredseda prvej Dzurindovej vlády sa prihovárал za použitie súťaživých a transparentnejších metód pri privatizácii tzv. prirodzených monopolov. Nevyhnutnosť procesu deetatizácie ekonomiky zdôvodňoval potrebou zúženia priestoru pre korupciu a klientelizmus. Tvrdil, že uskutočnenie liberálnych ekonomických reforiem má nespochybniteľný protikorupčný efekt. Protikorupčnú argumentáciu používal často vtedy, keď hovoril o nevyhnutnosti uskutočnenia reformných opatrení alebo, naopak, o potrebe zabrániť realizácii nevhodných – z jeho pohľadu – krokov (v júni 2004 napríklad uvádzal, že realizácia návrhu na zriadenie Environmentálneho fondu môže o. i. znepriehľadniť verejné financie a zvýšiť riziko korupcie, v roku 2007 vyhlásil, že jedným z následkov zákazu vytvárania zisku zdravotnými poisťovňami bude popri dlhších čakacích lehotách a preplnených čakárňach korupcia). Korupciu označil za dedičstvo komunizmu, ktoré sa vďaka reformám darí odstraňovať².

Pre Miklošovu interpretáciu problematiky korupcie je príznačné jej rozdelenie na dve roviny. Tou prvou je makrorovina („Do akej miery ekonomicke reformy a ďalšie zmeny prospeli na zlepšovanie morálky, etiky a boja proti korupcii ... Reformy výrazne prispeli k morálke tým, že znížili priestor na korupciu. Najviditeľnejším príkladom je privatizácia bánk, ale napríklad aj fungovanie úradov alebo prirodzených monopolov“). Podľa I. Mikloša sú empirické zistenia, že v oblastiach, v ktorých reformy pokročili čo najďalej je nižšia korupcia a naopak, v oblastiach, kde reformy nepokročili, korupcie je viac. Druhou rovinou je rovina jednotlivých káz, ktoré, ako uviedol I. Mikloš, treba hodnotiť z prípadu na prípad. Sú skutočné kauzy, ale sú aj „nepoctivé zámery vyrábať takéto kauzy s cieľom manipulovať“ (a v kontexte - aj škodiť vtedajším vládnym proreformným silám).³⁰

---

³⁰ Rušenie reforiem by ohrozovalo životnú úroveň (rozhovor s Ivanom Miklošom) – Sme, 11.10.2005

Za komplexné riešenie problému korupcie považoval I. Mikloš systémový prístup k eliminácii možných miest vzniku korupcie, zvýšenie rizika korupčného správania a zvýšenie citlivosti verejnosti na korupčné správanie.³¹ V apríli 2008 už ako opozičný politik I. Mikloš uviedol, že „v rokoch 2001 až 2006 bola vôľa zužovať priestor na korupciu. Napríklad privatizácia, príchod strategických investorov do bánk, do energetických podnikov jednoznačne znižujú korupciu. Daňová a ďalšie reformy znížili korupciu. Teraz vôľa nie je taká, aká bola predtým. Keďže sa neprivatizuje, je známe, že v štátnych podnikoch je korupcia vyššia ako v súkromných, keďže sa vo verejnom obstarávaní oveľa viac používajú metódy, ktoré sú spojené s korupciou – priame zadanie, podlimitné zaobstarávanie, je zjavné, že to súvisí s nárastom korupcie.“³²

Ako aktér ideovej a politickej konfrontácie s oponentmi (najmä Smerom) pôsobil I. Mikloš nielen ako kritik ich programového základu, ale aj ako objekt ich obvinení z korupčného správania pri realizácii niektorých privatizačných projektov (predaj akcií VSŽ, predaj 49-percentného podielu akcií SPP). Predseda Smeru prezentoval I. Mikloša ako stelesnenie reforiem s antisociálnym dopadom („ožobračovanie“ bežného občana) a korupčnou motiváciou. I. Mikloš zároveň poukazoval na väzby medzi určitými ekonomickými skupinami a stranou Smer, ktoré podľa neho zakladalo riziko politickej korupcie.

Postupne sa Mikloš stal jedným z popredných predstaviteľov (podpredsedom) SDKÚ, ktorá vznikla začiatkom roka 2000. Jeho osobná popularita (dôveryhodnosť) v prieskumoch ÚVVM oscilovala v rozmedzí od 3 do 5,5 %, najväčšie hodnoty zaznamenala v rokoch 2001 a 2002.

Ako člen vládnych kabinetov sa I. Mikloš zameriaval vo svojej činnosti predovšetkým na presadzovanie reformných opatrení systémového charakteru, viaceré z nich mali protikorupčný rozmer. Zdôrazňoval, že napríklad privatizácia bánk a tzv. strategických podnikov je najúčinnjším nástrojom potlačania korupcie v týchto odvetviach. V prospech reforiem argumentoval tým, že práve v oblastiach, v ktorých reformy najviac pokročili sa znížila intenzívnosť vnímania korupcie občanmi. Bol antipódom R. Fica pri argumentácii: zatiaľ čo predseda Smeru tvrdil, že vládne reformy rozširujú priestor pre korupciu, I. Mikloš uvádzal, že sú naopak nástrojom na jej zmenšenie. Rozdiel medzi obidvomi politikmi spočíval aj v tom, že zatiaľ čo R. Fico vytrvalo poukazoval na rozšírenú korupciu so zámerom posilniť negatívne vnímanie obyvateľstvom celkového smerovania spoločnosti a tým zatraktívniť vlastný politický program, budovaný na odmietaní politiky vtedajšej vlády, pre I. Mikloša protikorupčná agenda bola súčasťou návrhov na riešenie problémov, ktoré považoval za ťažiskové. Samozrejme, odlišné nastavenie oboch politikov súviselo s ich rozdielnym postavením v mocenskom systéme: R. Fico vystupoval ako opozičný politik, zatiaľ čo I. Mikloš niesol vládnú zodpovednosť. To, čo pri rozdielnom nastavení predsa len zbližovalo I. Mikloša a R. Fica v uchopení problematiky korupcie bola ich snaha spojiť túto otázku s širším okruhom problémov.

---

³¹ *Korupcia: Mikloš nie je spokojný so stavom korupcie v SR* – SITA, 20.9.2001

³² *Ludia vnímajú realitu inak* (rozhovor s Ivanom Miklošom) – Hospodárske noviny, 23.4.2008

Počas výkonu funkcie navrhoval I. Mikloš určité legislatívne a administratívne opatrenia (resp. na ich realizácii participoval), ktoré sa priamo dotýkali problematiky korupcie (vytvorenie Centrálnej protikorupčnej jednotky po voľbách 1998, vypracovanie návrhu nového zákona o konflikte záujmov v roku 2002). V septembri 2001 I. Mikloš vyhlásil, že nie je síce spokojný so stavom korupcie v SR, ale že pozoruje niektoré náznaky zlepšenia ako dôsledok prijatých vládou opatrení (privatizácia, zákon o slobodnom prístupe k informáciám, úprava spôsobu financovania politických strán).³³ V roku 2005 I. Mikloš sa zasadil o to, aby súkromná firma Cassovia Bic vrátila 1,5 mld. Sk Národnej agentúre pre rozvoj malého a stredného podnikania, ktoré jej boli pridelené v čase, keď bol ministrom hospodárstva Pavol Rusko (bola to kauza, ktorá popri kauze zmenky pripravila predsedu ANO o kreslo ministra). Neskôr I. Mikloš ako zastupujúci minister hospodárstva podal na prokuratúru trestné oznámenie na bývalého ministra hospodárstva vo veci spätného odkúpenia akcií spoločnosti Jukos.

V rokoch 2003 – 2005 prebiehal súdny proces na ochranu osobnosti, ktorý inicioval I. Mikloš po tom, čo na tlačovej konferencii Smeru vo februári 2003 R. Fico vyhlásil, že podľa neho je I. Mikloš bohatším človekom než V. Mečiar vďaka províziám z privatizácie SPP. Súd vo februári 2005 zaviazal R. Fica zverejniť ospravedlnenie za tento výrok ako nepravdivý.

Za najproblematickejší bod verejnej prezentácie pozícií v oblasti boja proti korupcii sa dali považovať odpovede I. Mikloša na otázky, týkajúce sa kauzy prevodu 22-miliónového dlhu SDKÚ. I. Mikloš tvrdil, že v pozadí celej kauzy bola snaha politicky poškodiť SDKÚ. Do popredia dával formálnu stránku problému, zdôrazňoval, že z hľadiska dodržania zákona postupovala SDKÚ bezchybne a všetky náležitosti splnila. Uviedol, že „problém s prevodom dlhu nebol žiadny“ a že išlo skôr o problém vyrobený médiami. Vyhlásil však, že podrobnosti, týkajúce sa pozadia firmy, ktorá prevzala dlh nepozná a že nie je jeho úlohou „skúmať to“. V novembri 2005 podrobil kritike médií za to, že „zvykom mienkotvorných novinárov je kopnúť do SDKÚ“, uviedol to v kontexte celkovej situácie v oblasti boja proti korupcii.³⁴

V októbri 2005 sa ohradil proti snahe domácich novinárov hodnotiť situáciu v oblasti korupcie na Slovensku čo najpesimistickejšie („Často aj vďaka tomu, čo píšú noviny, vzniká dojem, že Slovensko je v korupcii najväčšia džamáhírja na svete ... Problémy s korupciou majú všetky krajiny, vrátane vyspelých štátov. Keď sa pozrieme do podobných krajín ako Slovensko, zistíme, že je to tam také isté. Dôležitá je vôľa s týmto problémom bojovať ...“).³⁵

Po prechode SDKÚ do opozície po voľbách 2006 sa I. Mikloš stal jedným z najsilnejších kritikov vlády R. Fica a jej sociálno-ekonomickej politiky. Obviňoval premiéra z ideologickej obmedzenosti a nekompetentnosti. Často kritizoval klientelistické pozadie Smeru, ktoré sa podľa neho prejavovalo pri nomináciách do dozorných rád podnikov s majetkovou účasťou štátu, pri verejnom obstarávaní a pridelení dotácií. V kauze

³³ *Korupcia: Mikloš nie je spokojný so stavom korupcie v SR* – SITA, 20.9.2001

³⁴ *SDKÚ: Ivan Mikloš kritizoval médiá* – SITA, 17.11.2005.

³⁵ *Rušenie reforiem by ohrozovalo životnú úroveň* (rozhovor s Ivanom Miklošom) – Sme, 11.10.2005

nominantov vládnej koalície do dozornej rady spoločnosti Transpetrol spojil I. Mikloš problematiku boja proti korupcii a klientelizmu s problematikou vonkajšej bezpečnosti, keď upozornil na to, že u niektorých z nominovaných osôb boli zaznamenané väzby na organizovaný zločin a Rusko, čo ohrozuje národno-štátne záujmy SR. Keď dotknutí nominanti napokon po zverejnení kompromitujúcich informácií dobrovoľne odstúpili, vyhlásil I. Mikloš, že to potvrdilo oprávnenosť výhrad opozície a médií, postup Smeru však označil za kamufláž, zmyslom ktorej je nominovať do dozorných rád podnikov s majetkovou účasťou štátu menej známe osoby s rovnakými väzbami na „mecenášov Smeru“.

Keď v novembri 2006 premiér R. Fico naznačoval, že sa stal adresátom akejsi výhodnej (bližšie nešpecifikovanej) ponuky pri rozhodovaní o ďalšom pôsobení niektorých tzv. „strategických podnikov“, ktorá mala mať korupčný charakter, vyhlásil I. Mikloš, že premiér porušil zákon a nedodrжал zákonnú povinnosť, keď pokus o podplácanie neoznámil orgánom, činným v trestnom konaní.

Ostrej kritike podrobil I. Mikloš výroky ministra hospodárstva Ľubomíra Jahnátka o údajnej možnosti „zúčtovania“ úplatkov štátnymi firmami pri obchodovaní so zbraňami v zahraničí. Upozornil tiež na to, že predsedu vlády pri cestách do niektorých krajín sprevádzajú osoby pôsobiace v zbrojárskej výrobe, ktorá je podľa neho odvetvím s vyššou mierou korupcie.

V apríli 2008 I. Mikloš vyhlásil, že problémom je, že mnohé zákony sú napísané dobre, ale ich vymožiteľnosť je nízka. Bolo by treba klásť väčší dôraz na prevenciu, aby sa korupcia obmedzovala, čo, ako vyhlásil, Ficova vláda nerobí.³⁶ Úroveň agresívnosti, s ktorou v rokoch 2006 – 2008 I. Mikloš útočil na vládu, Smer a R. Fica však zďaleka nedosahovala úroveň agresívnosti R. Fica v období jeho pôsobenia ako opozičného politika. Záber Miklošovej kritiky bol oproti Ficovej o poznanie užší - väčšmi súvisel s otázkami ekonomického vývoja. K niektorým klientelisticko-korupčným kauzám Ficovej vlády sa I. Mikloš nevyjadroval, pri ich vypuknutí stanovisko SDKÚ prezentovali iní jej predstavitelia. Pro-aktívne však postupoval I. Mikloš v kauze možného prezradenia zmeny centrálnej parity koruny voči euru v súvislosti so stretnutím ministra financií Jána Počiatka so zástupcami finančnej skupiny J&T na jachte v Monaku. Apeloval na Národnú banku Slovenska a žiadal odvolanie ministra. Počiatkova kauza mala obrovskú spoločenskú rezonanciu, donútila premiéra R. Fica určitý čas zvažovať ďalšie zotrvanie J. Počiatka vo funkcii (napokon vyhlásil, že mu udelil „žltú kartu“), vyústila do pokusu opozície (i keď neúspešného) odvolať ministra v parlamente.

Za najdôležitejší náklad v protikorupčnej agende I. Mikloša by sa dalo považovať vypracovanie a realizácia reformných opatrení v sociálnej a ekonomickej oblasti, vytvárajúcich predpoklad pre rast ekonomiky a zúženie priestoru pre korupčné praktiky. Vzhľadom na to, že pozitívne dopady takýchto opatrení sa prejavujú po určitom čase a v krátkodobom horizonte tieto opatrenia môžu spôsobovať sociálne problémy, politické zúžitkovanie reformných krokov s protikorupčným obsahom v prípade I. Mikloša bolo

---

³⁶ *Joj: HZDS sa neobáva preukazovania majetku, ale nepodporí ho* – SITA, 29.4.2008

sťažené. Komplikujúcim faktorom bolo aj protireformné, rovnostárske, paternalisticko-etatistické zmýšľanie značnej časti obyvateľstva. Tu zrejme nesúhlas s liberálnou politikou znemožňoval pozitívne hodnotiť protikorupčný efekt reforiem a osobný prínos I. Mikloša v tejto oblasti. Za najväčší výnos v prípade I. Mikloša by sa dalo považovať sfunkčnenie a ďalšia liberalizácia a marketizácia ekonomiky so všetkými vyplývajúcimi z toho pozitívnymi dôsledkami (vrátane podmienok pre zúženie priestoru pre korupciu). Za ďalší výnos je možné považovať posilnenie pozície I. Mikloša vo vedení strany.

3.3. Daniel Lipšic

Politická kariéra Daniela Lipšica sa začala v roku 1998, keď ako nominant vtedajšej SDK bol vymenovaný za vedúceho úradu Ministerstva spravodlivosti (ministrom bol predseda KDH Ján Čarnogurský). Začiatkom 90. rokov sa angažoval v ODM, mládežníckej politickej organizácii stredopravej orientácie, istý čas bol jej predsedom. V 90. rokoch absolvoval postgraduálne štúdium a študijné pobyty v USA, pracoval v súkromnej advokátskej kancelárii. Svoju inklináciu ku konzervatívnym hodnotám prejavil vstupom do KDH. V roku 2000 bol zvolený za podpredsedu hnutia pre vnútornú politiku, túto funkciu vykonáva doteraz. Hoci vo vnútorných sporoch v KDH bol považovaný za člena „idealistického“ („fundamentalistického“, „tradicionalistického“) krídla, ktoré súperilo s tzv. „pragmatickým“, „umierneným“ krídlom, po odchode zástupcov „idealistického“ krídla stranu neopustil, zostal v nej spolu s „pragmatikmi“.

V rokoch 1998 – 2002 bol vedúcim služobného úradu ministerstva spravodlivosti, v rokoch 2002 – 2006 pôsobil v pozícii ministra spravodlivosti. Téma boja proti korupcii bola nezanedbateľnou súčasťou jeho osobnej odborno-politickej agendy, ktorá sa dala charakterizovať ako agenda „práva a poriadku“. V roku 2001 pôsobil ako koordinátor represívnej skupiny vládneho Riadiaceho výboru boja proti korupcii. Verejne sa prezentoval ako nekompromisný bojovník proti kriminalite. Bol predkladateľom viacerých právnych úprav, zameraných na potieranie zločinu a korupcie. Dôveryhodnosť Lipšica v prieskumov verejnej mienky, realizovaných ÚVVM, sa pochybovala od roku 2002, potom čo sa stal členom vlády, v rozmedzí cca 2 – 4 %, v druhej polovici roka 2004 sa mierne zvýšila (tesne nad 5%).

Pomerne často zdôvodňoval D. Lipšic svoje návrhy v oblasti reformy justície potrebou boja proti korupcii. Predpovedal ich protikorupčný efekt. Takéto argumenty používal v prípade legislatívnych zmien, ktoré mali urýchliť obchodnú registráciu, zrušiť obmedzenie počtu notárov, urýchliť súdne konanie pri odvolaniach, zaistiť majetok alebo dôkazy v krajinách EÚ, posilniť kompetencie NKÚ voči samosprávnym orgánom, zaviesť komisie pre posúdenie žiadostí o podmienené prepustenie z väzby, zaviesť trestnoprávnu zodpovednosť právnických osôb, zaviesť preukazovanie pôvodu majetku. Tvrdil, že v prípade, ak spomínané normy schvália, korupcia sa obmedzí. Tiež sústavne zdôrazňoval protikorupčný náboj rekodifikácie trestného práva a zriadenia špeciálneho súdu a špeciálnej prokuratúry.

Zavedenie inštitútu agenta pri odhaľovaní korupcie zdôvodnil nasledovne: „Korupcia sa deje v utajenom prostredí a preto je možné ju odhaľovať len utajenými metódami, keďže

štandardné metódy sú neefektívne“. Podľa Lipšica „odhaľovanie korupcie bez možnosti použitia agenta je takmer nemožné“.³⁷ Na príklade situácie s notármi, ktorých je nedostatok kvôli obmedzujúcej legislatíve, D. Lipšic uvádzal, že „korupcia nastáva vždy tam, kde dopyt prevyšuje ponuku“.³⁸ Presadzoval zásadu rovnosti pri vyšetrovaní podozrení z korupčného správania. Keď sa na Najvyššom súde SR so súhlasom Špeciálnej prokuratúry uskutočnila prehliadka v súvislosti s podozrením, že jeden zo sudcov zobral úplatok za rozhodnutie v trestnej veci, vyhlásil D. Lipšic, že „nikto v tomto štáte nemôže byť imúnny voči podozreniu a najmä voči podozreniu z korupcie“.³⁹

V pozícii nositeľa výkonnej moci sa D. Lipšic niekoľkokrát dostal do rozporu s inými zástupcami výkonnej moci (predstaviteľmi koalíčných strán) kvôli rozdielnym názorom na otázky, spojené s bojom za transparentnosť, proti klientelizmu a korupcii. V júni 2001 sa vzdal pozície koordinátora represívnej skupiny, ako dôvod uviedol nečinnosť M. Dzurindu a I. Mikloša pri vyvodzovaní zodpovednosti voči Pavlovi Kinčešovi v kauze netransparentného nadobudnutia bytu v Bratislave. D. Lipšic vyhlásil, že konanie vládných predstaviteľov musí byť transparentné a etické, pričom vybočenie z medzí etiky a transparentnosti musí byť „prísne a okamžite sankcionované“.⁴⁰ V lete 2004 D. Lipšic vypracoval analýzu, podľa ktorej utajovanie zmlúv, ktoré uzavrelo ministerstvo hospodárstva so zahraničnými investormi (vrátane výšky investičných stimulov pre investorov) je v rozpore so zákonom.

Počas pôsobenia vo funkcii pozastavil D. Lipšic výkon funkcie 18 sudcom (viacerým pre obvinenie z korupcie). Ako funkcionár KDH trval D. Lipšic na tom, aby starosta Rače P. Bielik bol stiahnutý z kandidačnej listiny hnutia v regionálnych voľbách. Keď sa tak nestalo, vyhlásil, že bratislavská krajská rada „morálne zlyhala“. Demonštráciu rozhodného protikorupčného postoja bola podpora, ktorú D. Lipšic prejavil advokátke, ktorá spolupracovala ako agentka s políciou pri odhaľovaní korupcie a bola za to vylúčená z komory advokátov. Súčasťou tohto postoja bol aj silný morálny apel. Po tom, čo odstúpil z funkcie ministra spravodlivosti vo februári 2006, ponúkol jej právne zastupovanie pred Najvyšším súdom. Vyhlásil, že celá spoločnosť, vrátane advokátov, sa musí postaviť na jej stranu a že je škandalózne, aby ten, kto pomáha odhaliť korupciu, prišiel o živobytie.

Dôležitou súčasťou verejnej prezentácie D. Lipšica bola ostrá protimafiánska rétorika. Mnohé zo svojich návrhov zdôvodňoval D. Lipšic ich zameraním na boj proti organizovanému zločinu, pričom návrhy, s ktorými nesúhlasil, označoval niekedy za príliš mäkké voči mafii alebo priamo jej nahrávajúce. Poukazoval na osobné kontakty niektorých predstaviteľov strany Smer s osobami, považovanými za blízky organizovaný zločin a svoj nesúhlas s nadviazaním koalíciej spolupráce medzi KDH a Smerom zdôvodňoval práve touto skutočnosťou. Zároveň, keďže D. Lipšic podporoval myšlienku prijatia zákona o preukazovaní pôvodu majetku, v tejto veci neodmietal komunikovať so Smerom, ktorý prichádzal s návrhmi takéhoto zákona.

---

³⁷ *Súdy: D. Lipšic si myslí, že bez Mešencovej by sa korupcia neodhalila* – SITA, 15.2.2007

³⁸ *Lipšic: Notárom bude môcť byť každý, kto splní stanovené podmienky* – SITA, 12.2.2002

³⁹ *Súdy: Karabin čaká na vyšetrovanie údajnej korupcie sudcu na NS SR* – SITA, 20.1.2005

⁴⁰ *MS SR: Lipšic odchádza z funkcie koordinátora protikorupčnej skupiny* – SITA, 14.6.2001

Pri hodnotení efektivity protikorupčných opatrení druhej Dzurindovej vlády pred voľbami 2006 KDH, materská strana D. Lipšica, prízvukovalo, že bolo to ministerstvo spravodlivosti na čele s ním, ktoré predložilo drvivú väčšinu úspešných protikorupčných návrhov a opatrení (išlo o opatrenia v oblasti justície).

Po voľbách 2006 sa D. Lipšic o.i. sústredil na systematickú kritiku činnosti ministra spravodlivosti Štefana Harabína. Jej ťažiskom bolo obvinenie Š. Harabína z podkopávania základov reforiem, uskutočnených počas pôsobenia predchádzajúcej vlády v oblasti spravodlivosti. D. Lipšic tvrdil, že kroky, ktoré podniká Š. Harabín v legislatívnej oblasti (napríklad pri novelizácii Trestného poriadku) sťažujú boj s organizovaným zločinom a korupciou. D. Lipšic kritizoval Smer, že nepostupuje dostatočne proaktívne v kauze zákona o preukazovaní pôvodu majetku (napríklad v roku 2006 vytkol predsedovi Smeru R. Ficovi, že odmietol ísť na ÚS SR obhajovať tento zákon v mene parlamentu).

Protikorupčné aktivity D. Lipšica po voľbách 2006 sa neobmedzovali iba na kritiku činnosti novej vlády, zvlášť ministra spravodlivosti Štefana Harabína. Prichádzal s konkrétnymi legislatívnymi návrhmi, zmyslom ktorých malo byť obmedzovanie a potieranie korupcie. Predložil do NR SR novelu zákona o špeciálnom súde, ktorá by v prípade jej schválenia mala presunúť na Špeciálny súd a Špeciálnu prokuratúru všetky prípady korupcie. Podľa D. Lipšica by takáto úprava pretrhala lokálne väzby, ktoré brania efektívnemu vyšetrovaniu a spravodlivému odsúdeniu páchatel'ov. Navrhol novelu zákona o advokácii, ktorá mala umožniť advokátom v nevyhnutných prípadoch spolupracovať s políciou v úlohe agenta, zákon o trestnoprávnej zodpovednosti právnických osôb. Nijaký legislatívny návrh D. Lipšica nebol v parlamente po voľbách 2006 schválený.

Odborná profilácia D. Lipšica ako experta na otázky práva a poriadku, ako politika, zodpovedného za túto problematiku vo výkonnej moci, nepochybne ovplyvňovala od roku 1998 jeho pozície v strane, ktorej bol členom. Zvyšovala jeho autoritu a v konečnom dôsledku prispela k tomu, že bol zvolený do funkcie podpredsedu strany. Mieru dôveryhodnosti D. Lipšica, meranú v prieskumoch verejnej mienky však ovplyvňovali aj iné, často závažnejšie faktory, než protikorupčná problematika a intenzita, s ktorou bola nasadzovaná. K takým faktorom napríklad patrilo celkové rozloženie síl na politickej scéne, odvodené od celkových politických preferencií obyvateľstva, miera volebnej podpory pre materské KDH, hodnotové orientácie občanov. D. Lipšic bol a je nositeľom konzervatívnej agendy v tzv. kultúrno-etických a svetonázorových otázkach, v otázkach reprodukčného správania. Jeho politické posolstvá, vysielané po tejto línii, boli často rovnako silné a výrazné, ako apely spojené s protikriminálnou a protikorupčnou problematikou. Táto konzervatívna rétorika určitú časť občanov (zvlášť tradičný elektorát KDH) nepochybne oslovovala, ale značnú časť voličov mohla skôr odpudzovať (najmä Lipšicov verbálny ideologický antiliberalizmus). Mohlo to odpudzovať aj tých voličov, ktorí na protikorupčné aktivity D. Lipšica ako ministra spravodlivosti mali prevažne pozitívny názor.

Nákladom, ktorým D. Lipšic prispel do boja proti korupcii boli pripravené, navrhnuté a uskutočnené opatrenia v oblasti justície, zamerané na potieranie korupcie. Pokiaľ ide o výnosy, v najviditeľnejšej rovine vo vzťahu k samotnému D. Lipšicovi sa prejavili v podobe posilnenia jeho odbornej autority, čo o. i. prispelo k posilneniu pozície v strane. Vzhľadom na pomerne nízku úroveň dôveryhodnosti D. Lipšica v prieskumoch verejnej mienky sa nedá hovoriť o veľkom výnose protikorupčnej agendy, hoci si treba uvedomiť, že tu pôsobili rozmanité faktory, vplyv niektorých mohol byť silnejší než angažovanosť D. Lipšica v boji proti korupcii. Výnosom nepochybne bolo vytvorenie priaznivejších legislatívnych a inštitucionálnych podmienok na obmedzenie korupcie.

4. ZÁVER

Na základe vyhodnotenia pôsobenia vybraných slovenských politikov, u ktorých bolo možné identifikovať individuálnu protikorupčnú agendu, sa dá dospieť k nasledujúcim záverom, týkajúcim sa úsilia politikov osloviť verejnosť:

- téma boja proti korupcii je nepochybne dôležitá z hľadiska oslovenia verejnosti, existujú však témy, práca s ktorými má z pohľadu politikov väčší mobilizačný efekt,
- ako nástroj na oslovenie voličov sú oveľa efektívnejšie protikorupčné apely, založené na kritike vládneho establishmentu alebo politických rivalov, než prezentácia reálnych protikorupčných programov alebo praktických výsledkov protikorupčných opatrení. Dá sa povedať, že protikorupčná téma je výnosnejšia pre populistov než pre politikov programového typu,
- úspešnosť politikov pri mobilizácii verejnosti prostredníctvom protikorupčnej rétoriky je o to väčšia, o čo pevnejšie je usadená v širšom kontexte (spoločensko-politickom, programovom) a zapadá do prevažujúcich trendov v hodnotových orientáciách obyvateľstva.